

The Prospect of Adventure Tourism in Iran with Futures Studies Approach

Nahid Abdoli *

Ph.D. Student in Sociology of Iranian Social Issues. University of Kashan, Iran.

Abstract

Nowadays, adventure tourism guarantees sustainable tourism precisely because of its proximity to nature and the aim of responsible preservation of natural resources. This research explores the propellant and influencing forces on the development of adventure tourism. A practical, quantitative-qualitative, and exploratory method develops possible scenarios based on the future research approach. Data analysis was done using crass-impact balance analysis and forming a group of experts. The metaphors of headwaters, ponds, deserts, and swamps were presented to draw the vision of scenarios and to describe and predict the future of adventure tourism in 1410. The results of four robust, compatible, and probable scenarios indicate that the narrative of the swamp reveals the instability of the development of adventure tourism in Iran. Iran is very capable of becoming a destination for adventure tourism. Considering the influential role of tourism in the economy and society, corrective and targeted solutions for the sustainable development of tourism are inevitable for a hopeful future.

Introduction

Risky is the primary feature of adventure tourism. Processing data and information on the sustainable development variables, safety, natural resources, health, adventure activity resources, entrepreneurship, humanitarian, infrastructure, cultural resources, and the image of the adventure brand Adventure Tourism Development Index (ATDI) provide this possibility to by exploring and understanding assemble the course of evolution and the influence of determining factors on the sustainable development of adventure. It provides possession of researchers, policies, beneficiaries, and local communities. Thinking about the future requires specific language and

* Corresponding Author: nahidabdoli@grad.kashanu.ac.ir

How to Cite: abdoli, N. (2022). The Prospect of Adventure Tourism in Iran with Futures Studies Approach. *Tourism Management Studies*, 17(59), 153 - 193. doi: 10.22054/tms.2022.69253.2740

techniques in order to predict the future. Scenarios can express any targeted and planned management in the form of predictable elements and uncertainties. The importance of foresight in the tourism industry has caused scenario-based planning to be referred to as the backbone of tourism (Postma, 2015, p. 46). Adventure tourism is significantly higher than the average growth rate of global tourism (Schott, 2007, p. 264). Kumar & Deshmukh (2022) predict the value of adventure tourism to reach \$1,169,095 million by 2028, from \$112,227 in 2020, with an annual growth rate of 20%. In this research, we show, by examining the two concepts of sustainable tourism and adventure tourism, that tourism as an intervening activity in the environment has essential effects on destination communities. Iran's adventure tourism rank and position is a flip to investigate the reasons for inattention to this pioneer industry and to identify and narrate its compatible and probable scenarios.

Materials and Methods

The future study tries to determine the aims and values, describe the trends, and specify the conditions of realization and situations to draw different pictures of the future and evaluate and select alternative policies and plans. One of the methods of future study is scenario codification, in which two or more different scenarios or texts are usually written about the future of the subject that is most likely to occur. This research is applied, descriptive-analytical, and quantitative-qualitative. Generally, the scenario planning process is based on five steps: identification of context scenarios; recognition of influential factors; analysis of key factors; scenario production; scenario transfer (Kosow & Gaßner, 2008, p. 25). The data is a combination of a bibliographic and systematic review of tourism research in general and adventure tourism in particular. Statistical data processing and expert opinions were done by forming a Delphi panel and completing the mutual effects questionnaire. Variables were collected by examining previous research; the statistical population is the activists, employees, and tourists of the Iranian tourism industry, and the sample size consists of 12 tourism experts and activists, especially adventure tourism. The analysis of exploratory and probable scenarios through Scenario Wizard software deals with possible futures with a horizon of 1410.

Discussion and Results

The analysis of the findings was completed by using the main stages of future studies by Voros (2005). In this model, field identification and propellant forces have been obtained from the global index of adventure tourism. ATDI 2020 shows the weak position of Iran with a rank of 91 among 163 developing countries (Less than the global average). The three main factors of security and hosting, adventure, and preparation are influential in determining the index; each of these factors includes a set of variables that significantly impact the development of adventure. The Crass-Impact balance analysis method is used in scenario analysis, which is a qualitative technique for analyzing influence networks. Each variable with a range of different current situations was exposed to the four concepts of development, continuity, destruction, and crisis. In the best case, the possible and compatible scenarios obtained from the consensus of experts reflect the continuation of the current situation. Finally, an intense scenario and three scenarios with high compatibility and higher probability of occurrence were presented, indicating the continuation of the current trend and the crisis in the medium-term future. The two propellant forces of sustainable development and the image of the adventure brand form the two heads of the model due to their importance and uncertainty. The metaphors of headwater, pond, desert, and swamp were presented to draw the vision of scenarios and to describe and predict the future of adventure tourism in 1410.

Conclusions

A strong and probable scenario can be realized by predicting the swamp narrative on the horizon of 1410 unless they are replaced by a change in the attitude towards specific tourism, the social participation of the host community in the planning and development process, rational and embodied policies and most importantly, efficient reforms of out of access scenarios. Iran's geographical conditions and economic and social characteristics are an opportunity for the future of adventure tourism. Educated, professional, and interested audiences accept many of the cultural constraints and barriers of the local community and act responsibly towards cultural resources. In the direction of the research aim, a set of policy, management, and research solutions are presented in this field. This enables tourism policies and planners to answer these two questions in the future, what will we do? Furthermore, how should we do it? Make a decision

Keywords: Tourism Industry, Sustainable Tourism, Adventure Tourism, Propelling Factors of the Tourism, Futures Studies.

----- مطالعات مدیریت گردشگری -----

سال ۱۷، شماره ۵۸، تابستان ۱۴۰۱، ۱۵۳-۱۹۳

tms.atu.ac.ir

DOI: 10.22054/TMS.2022.69253.2740

چشم‌انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران با رویکرد آینده‌پژوهی

ناهدید عبدلی * دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه کاشان، ایران

چکیده

شاخص‌های جهانی گویای موقعیت ضعیف گردشگری ماجراجویانه ایران (میانگین کمتر از متوسط جهانی) در میان کشورهای در حال توسعه است، بنابراین، ضروری است تا نیروهای پیشران و مؤثر شناسایی و ظرفیت‌های رشد گردشگری‌های خاص به‌ویژه از نوع ماجراجویی در ایران سنجیده شود. این پژوهش داده بنیاد و کمی-کیفی، نتیجه تحلیل محتوای مطالعات پیشین، بررسی ۱۰ متغیر شاخص جهانی توسعه گردشگری ماجراجویانه به همراه نظرخواهی از خبرگان به روش دلفی است. با رویکرد آینده‌پژوهی، سناریوهای محتمل بر مبنای یافته‌ها پردازش شدند. استعاره‌های چشمه، برکه، کویر و باتلاق برای ترسیم چشم‌انداز سناریوها و به‌منظور توصیف و پیش‌بینی آینده گردشگری ماجراجویانه در سال ۱۴۱۰ ارائه شد. نتایج حاصل از ۴ سناریوی قوی، سازگار و محتمل حاکی از آن است که ناپایداری توسعه گردشگری ماجراجویانه در ایران با روایت باتلاق، آشکار می‌شود.

کلیدواژه‌ها: صنعت توریسم، گردشگری پایدار، گردشگری ماجراجویانه، عوامل پیشران گردشگری، آینده‌پژوهی.

* نویسنده مسئول: nahidabdoli@grad.kashanu.ac.ir

مقدمه

گردشگری ماجراجویانه نوع نسبتاً جدید و رو به رشدی از صنعت گردشگری‌های خاص است که طیف گسترده‌ای از فعالیت در فضای باز را شامل می‌شود و در آن ماجراجویان، فارغ از آرامش و آسایش خود فعالیت‌های انجام می‌دهند و خطرپذیری و ویژگی اساسی این نوع گردشگری است. دانشگاه جرج واشنگتن و انجمن بازرگانی، مسافرتی ماجراجویانه از سال ۲۰۰۸، با داده‌های ۱۹۱ اقتصاد در یک دهه گذشته پتانسیل کشورها در زمینه ماجراجویی را با متغیرهای توسعه پایدار، ایمنی، منابع طبیعی، سلامت، منابع ماجراجویی، کارآفرینی، بشردوستی، زیرساخت‌ها، منابع فرهنگی و تصویر برند ماجراجویی و برآورد با روش حداقل مربعات معمولی^۱ بررسی و رتبه‌بندی کردند. طبق اولین گزارش در سال ۲۰۰۹، ایران رتبه ۹۵ و در سال ۲۰۱۱، از بین ۱۶۳ کشور رتبه ۸۶ را به دست آورد. آخرین گزارش در سال ۲۰۲۰، رتبه ایران را ۹۱ عنوان کرده است. اخیراً مطالعات جهانی نشان می‌دهد که گردشگری ماجراجویانه در حال ثبت رشد پویا در سراسر جهان است و به طور قابل توجهی بالاتر از میانگین نرخ رشد گردشگری جهانی قرار دارد (Schott, 2007:264). کومار و دشموک پیش‌بینی می‌کنند که ارزش گردشگری ماجراجویانه با نرخ رشد سالانه ۲۰٪، از ۱۱۲۲۲۷ دلار در سال ۲۰۲۰ به ۱،۱۶۹،۰۹۵ میلیون دلار تا سال ۲۰۲۸ برسد (Kumar & Deshmukh, 2022). از این رو، بسیاری از جوامع دریافته‌اند که باید با دیدی بازتر و فعالانه‌تر به گردشگری توجه کنند و ماجراجویی به‌ویژه در کشورهایی که زمینه توسعه گردشگری فرهنگی و تاریخی را ندارند با ایجاد زیرساخت‌های مصنوعی به سرعت گسترش می‌یابد چون ظرفیت‌های خوبی برای اشتغال و درآمدزایی در آینده را مهیا می‌سازد.

اندیشیدن درباره آینده، نیازمند زبان و فنون مشخصی است تا بدین وسیله پیش‌بینی میسر شود. سناریوها این قابلیت را دارند تا هرگونه مدیریت هدفمند و برنامه‌ریزی شده را در قالب عناصر قابل پیش‌بینی و عدم قطعیت‌ها بیان کنند. به عبارتی دیگر، مؤلفه‌های نسبتاً معین، نمایان و عدم قطعیت آینده را می‌توان با سناریوها تشریح کرد. برنامه‌ریزی بر پایه سناریو، نقشه درست و دقیق از آینده نیست، بلکه هدف آن اصلاح و بهبود نظام‌مند تصمیم‌های مربوط به آینده است، به گونه‌ای که بتوان استواری سیاست‌ها را در برابر طیفی از چالش‌های آینده

---

1 OLS

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۵۹

آزمود (وندرهیدن، ۱۳۹۱: ۳). اهمیت آینده‌نگاری در صنعت گردشگری باعث شده است تا از برنامه‌ریزی مبتنی بر سناریو به‌عنوان ستون فقرات گردشگری یاد شود (Postma, 2015: 46) به همین سبب، موضوع شناخت آینده در برنامه‌ریزی‌های کلان اجتماعی از اهمیت بسیاری برخوردار است، زیرا برنامه‌ریزی تنها دیدن مسائل اجتماعی و اقتصادی امروز نیست، بلکه تمرکز روی هرگونه انتخاب و عمل برنامه‌ریز برای توسعه پایدار گردشگری، تحت تأثیر نگرش او نسبت به آینده قرار می‌گیرد (Miles & Michael, 2002:2).

این پژوهش کاربردی با پردازش داده‌هایی که توسعه گردشگری ماجراجویانه^۲ در سراسر جهان فراهم می‌آورد با کنکاش و درک سیر تحول و تأثیر عوامل تعیین‌کننده بر توسعه پایدار، چگونگی تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، بهداشتی و زیست‌محیطی بر ماجراجویی را تدوین می‌کند و در اختیار محققان، سیاست‌گذاران، ذینفعان و جوامع محلی قرار می‌دهد؛ بنابراین، ضروری است تا ظرفیت‌های رشد گردشگری‌های خاص به‌ویژه از نوع ماجراجویی در ایران شناسایی و سنجیده شود.

توجه به آینده در توسعه صنعت گردشگری با اقداماتی نظیر تدوین چشم‌انداز بیست‌ساله کشور در حوزه گردشگری و رسیدن به هدف ۲۲ میلیون گردشگر تا سال ۱۴۰۴ نشانگر اهمیت این موضوع در سطح کلان سیاست‌گذاری است. ایران به لحاظ داشتن منابع طبیعی، فرهنگی و بومی متنوع، دارای جاذبه‌های گردشگری ماجراجویانه بالاتر از میانگین جهانی است، بنابراین، پتانسیل لازم و کافی وجود دارد تا در آینده‌ای نزدیک، سهم اقتصاد و تولید ناخالص ملی از صنعت توریسم بیشتر شود. پس هدف اصلی آن است تا با تدوین سناریوهای ممکن به خلق تصاویری کلی و جامع از ماهیت احتمالی آینده گردشگری ماجراجویانه پردازد.

تبیین آینده به‌واسطه تحلیل روندهای گذشته و تداوم آن در زمان حال فرصتی را فراهم می‌نماید تا کشف و ارزیابی آینده محتمل و مطلوب میسر شود. در عصر حاضر، آینده‌پژوهی و آینده‌نگاری در گردشگری اهمیت دارد چون مطرح‌ترین استراتژی برای توسعه پایدار ملی و محلی به‌طور هم‌زمان را میسر می‌سازد (Aref & Aref, 2010: 155). از این گذشته، انبوه مسائل و مشکلات پیچیده در تمامی ابعاد گریبان‌گیر بشر شده است و تدوین سناریو و

1 Wenterhiden

2 Adventure Tourism Development Index (ATDI)

پیش‌بینی مخاطرات باعث جلوگیری از وقوع اتفاقات ناگوار در آینده می‌شود. چنین است که داشتن نگرشی نو در ارتباط با روند توسعه انواع گردشگری در پرتو آینده‌پژوهی راهگشای بسیاری از مسائل و معضلات اقتصادی و اجتماعی خواهد بود، ضمن پاسخ به این پرسش‌ها که وضعیت پیشران‌های کلیدی مؤثر بر توسعه گردشگری ماجراجویانه چگونه است؟ و چه سناریوهای احتمالی در آینده قابل تحقق هستند؟ نشان می‌دهیم که گردشگری به‌عنوان یک فعالیت مداخله‌گر در محیط اثرات مهمی بر جوامع مقصد دارد. رتبه و موقعیت گردشگری ماجراجویانه ایران، تلنگری است تا به بررسی دلایل عدم توجه به این صنعت پیشرو پردازیم و سناریوهای سازگار و محتمل آن را شناسایی و روایت کنیم.

مفاهیم نظری پژوهش

همان‌طور که در تعریف کلاسیک و پذیرفته‌شده آمده است که گردشگری مطالعه انسان خارج از محل سکونت اوست. مطالعه صنعتی است که به نیازهای وی پاسخ می‌گوید و همچنین به مطالعه تأثیراتی می‌پردازد که انسان و این صنعت بر محیط فرهنگی-اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی جامعه میزبان می‌گذارد (Jafari & Ritchie, 1981:14) توجه محققان به تداوم درخور و کم‌هزینه گردشگری برای آینده جامعه بومی متمرکز است، لذا، مبحث آینده‌پژوهی به‌منظور بررسی پیشران‌ها و دستیابی به اهداف و چشم‌اندازهای پیش رو است، حتی اگر آینده به‌طور قطع، قابل پیش‌بینی نباشد.

گردشگری پایدار

صنعت خدمات گردشگری در قرن بیست و یکم، باهدف بالا بردن کیفیت زندگی به‌مثابه یکی از نیروهای شکل‌دهنده جهان امروز (Higgins, 2006:3) به ابزاری اصلی در اقتصاد کلان تبدیل شده است (Wearing & Et al, 2010:44, Pan & Et al, 2018:453). زیرا توسعه گردشگری رابطه متقابلی با اصول و شاخص‌های پایداری در ابعاد مختلف دارد و اثرات قابل توجهی بر اقتصاد، محیط‌زیست، جوامع و فرهنگ‌های سراسر جهان می‌گذارد (Weaver, 2012)؛ هرچند توسعه ناهمگون و مخرب نیز تبعات منفی و جبران‌ناپذیری بر محیط‌زیست و فرهنگ جوامع بومی دارد، اما گردشگری، فعالیتی است که به‌عنوان یک سیستم فراگیر بر ابعاد مختلف مقاصد گردشگری اثر پایدار دارد، آن‌ها را همبسته می‌سازد و به‌طور هم‌زمان منابع داخلی و خارجی را به هم پیوند می‌زند.

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۶۱

توسعه پایدار گردشگری که پژوهشگران بسیاری آن را به صورت جامع بررسی کرده‌اند، فرایندی است که خواسته‌های گردشگران و جامعه میزبان را تأمین و درعین حال از فرصت‌های آینده حمایت می‌کند و نیز مدیریت تمامی منابع را به منظور تأمین انواع نیازهای اقتصادی و اجتماعی به همراه دارد (Risteski & Et al, 2016: 377). بنابراین، این توسعه باید با افزایش منافع اقتصاد محلی، حفظ زیست‌بوم و رابطه بلندمدت اقتصادی میان جامعه مقصد و صنایع، تلاش نماید تا با درک اثرات بالقوه و بالفعل، توازن میان پیامدهای مخرب و کارآمد ناشی از برنامه‌ریزی اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی در مقصد ایجاد کند؛ بنابراین، در بیشتر موارد پرداختن به آینده با اتکا به پیش‌بینی و تحلیل روندها، از مشکلات بی‌شماری در اجرای برنامه‌ها جلوگیری می‌کند. ایران به واسطه تنوع اقلیم و منابع اجتماعی، تاریخی بسیار، ظرفیت رشد بسیاری از انواع گردشگری را داراست، ضمن آنکه، درآمدهای ناشی از گردشگری برخلاف تکیه اقتصاد ایران بر درآمدهای نفتی، جزء منابع پایدار به حساب می‌آید و روند توسعه همگون و سازگار را تسریع می‌کند.

گردشگری ماجراجویانه

گردشگری ماجراجویانه طی چند دهه گذشته پدید آمده است، هرچند برخی از جنبه‌های آن پیش از این دوران باعلاقه به ماجراجویی با اکتشاف مکان‌های دوردست و ناشناخته تجلی یافته بود. با پیشرفت علمی، ماجراجویی اغلب به عنوان یک ضروری در طبیعت وحشی و خصمانه دیده می‌شد. اکتشافات علمی را می‌توان تا قرون وسطی ردیابی کرد. از جمله، مارکوپولو یا جیمز کوک با سفر، ماجراجویی و قهرمانی شناخته می‌شوند (Beedie, 2014). در ادامه، گردشگری ماجراجویانه در ابتدا محدود به کوهنوردی بود و به تدریج بانگیزه‌های سلامتی، رفاه و تجربه ترس و آرامش گسترده تر شد (Naidoo & Et al, 2015).

گردشگری ماجراجویانه با اصطلاحات و مشخصه‌های مختلفی تعریف شده است (Bentley & Page, 2001, Weber, 2001: 363, Hudson, 2003, Bentley & Et al, 2005).

برخی محققان ماجراجویی را از سنخ ورزش به حساب می‌آورند (Chang & Huang, 2010, West & Allin, 2012) یا این نوع گردشگری را سفر همراه با تفریح و ورزش می‌دانند که احساسات، هیجانات شدید و خطرپذیری را در برمی‌گیرد (Breivik, 2010).

260) بیان می‌کند که مشارکت پایدار سفر یکی از مفاهیم مهم در گردشگری ماجراجویانه بوده و به معنی تعهد و درگیری مصرف‌کننده (گردشگر) با محصول (محیط طبیعی) است و شامل سه بعد لذت، اهمیت^۲ و خودبیان‌گری^۳ می‌شود (Beckman, 2013: 22).

تعریف گردشگری ماجراجویانه دشوار است، زیرا ویژگی‌های آن با گردشگری‌های روستایی، فرهنگی و اکوتوریسم همپوشانی دارد، اما تفاوت بارزی که وجود دارد این است که سایر گردشگری‌ها بر مشاهده طبیعت متمرکز دارند اما نوع ماجراجویانه بر اقدامات و مهارت‌های مشخص در طبیعت متمرکز است. همان‌طور که باکلی تأکید می‌کند، این اصطلاح برای تورهای تجاری با جاذبه اصلی تفریح در فضای باز و معمولاً در طبیعت تعریف می‌شود (Buckley, 2003). بنابراین شامل ورزش‌های تخصصی و موارد مشابه است تا هیجان و آدرنالین را برای گردشگران فراهم آورد (Buckley, 2007). او معتقد است که «گردشگری ماجراجویانه یک اصطلاح گسترده است که همه انواع فعالیت‌های تفریحی در فضای باز با عناصر قابل توجهی از هیجان را در برمی‌گیرد» (Buckley, 2010: 4).

به‌طور کلی، محققان پذیرفته‌اند که فعالیت ماجراجویانه یکی از انواع گردشگری‌های مدرن و مبتنی بر منابع طبیعی و موقعیت جغرافیایی مطلوب یک مقصد است و اغلب در مناطق بکر و دور از هیاهوی شهری انجام می‌گیرد. به دلیل علاقه‌مندان خاص آن، گردشگری علائق خاص^۴ نیز قلمداد می‌شود (Hall, 1989, Trauer, 2006:183) و شامل ترکیبی از ماجراجویی و هیجان در یک فضای طبیعی با طیف وسیعی از سطح ریسک بالا تا کم‌خطر است (Beedie, 2003).

سازمان جهانی گردشگری سازمان ملل متحد،^۵ (۲۰۱۴: ۱۰) نیز ماجراجویی را به‌عنوان سفری تعریف می‌کند که حداقل دو مورد از سه عنصر فعالیت بدنی، محیط طبیعی و غوطه‌ور شدن فرهنگی را داشته باشد. اخیراً رانتالا و روکنسس با این پرسش که آیا گردشگری ماجراجویانه یک مفهوم منسجم و پایدار است یا نیاز به بازاندیشی دارد؟ باور دارند که حیطة این مفهوم روشن و به رو رشد است (Rantala & Rokenses, 2018).

---

1 Enjoyment

2 Importance

3 Self-Expression

4 Special Interest Tourism (SIT)

5 UNWTO

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۶۳

فعالیت‌های ماجراجویی به سه دسته کلی هوایی، آبی، زمینی تقسیم می‌شوند. انجمن گردشگری ماجراجویانه تمام فعالیت‌های این سنخ را به سخت^۱ و نرم^۲ طبقه‌بندی می‌کند. تفاوت این دو نوع، در میزان خطرپذیری و دانش و مهارت‌های لازم برای آن است. کوهنوردی، صخره‌نوردی، اسکی و... از جمله فعالیت‌های سخت، قایقرانی، اسب‌سواری، دوچرخه‌سواری و... از جمله موارد نرم است (ATTA, 2013: 4). پس یک ماجراجویی سخت مستلزم تجربه ریسک بالاتری است و به مهارت و دانش پیشرفته‌تری نیاز دارد. انگیزه گردشگران، خطرپذیری و چالشی است که می‌خواهند در سفر ماجراجویانه خود تجربه کنند و برای آن آماده می‌شوند و در نوع نرم، تجربه یک محیط جدید، میل به اجتماعی شدن و خودشناسی است (Pomfret, 2006, Millington & Et al, 2001). تحقیق کومار و دشموک نشان دادند که اندازه بازار ماجراجویی نرم با فعالیت‌های زمینی در سال ۲۰۲۰ تا حد قابل توجهی افزایش یافته است (Kumar & Deshmukh, 2022).

بر اساس سن و میزان چالش، گردشگران را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد: ماجراجویان اوقات فراغت و ماجراجویان مشتاق و علاقه‌مند. ماجراجویان اوقات فراغت بیشتر در فعالیت‌های ماجراجویانه نرم شرکت می‌کنند، درآمد متوسط و سن بالاتری دارند. علاقه‌مندان به ماجراجویی به دنبال فعالیت‌های سخت هستند تا جایی که آن‌ها انتظار یک چالش فیزیکی و ذهنی را دارند، جوان‌تر هستند و معمولاً پول بیشتری برای تجهیزات مورد نیاز خرج می‌کنند (Global Data, 2018: 15). گزارش‌های جهانی نشان می‌دهد که بیشترین تعداد گردشگران ماجراجو حدود ۸۰٪ بین ۴۵ - ۶۴ سال هستند و ۵۹٪ تمایل دارند به‌تنبهایی سفر کنند. آن‌ها سفر خارجی را به داخلی ترجیح می‌دهند و اغلب از اینترنت به‌خصوص شبکه‌های اجتماعی، اطلاعات لازم را در مورد مقصد به دست می‌آورند. در شکل شماره ۱، مشخص شده است که سهم گروه‌ها، خانواده‌ها، زوج‌ها و انفرادی به مقاصد قاره‌ای چقدر است. آسیا و از جمله ایران، مهم‌ترین مقصد برای گروه‌های حرفه‌ای به حساب می‌آید. طبق برآوردها، توسعه صنعت گردشگری در خاورمیانه، تأثیر به‌سزایی بر ماجراجویی داشته است (ATTA, 2018). در این میان، ایران می‌تواند بک مقصد مهم برای حرفه‌ای‌های ماجراجو باشد که عواید بسیاری برای اقتصاد خواهد داشت.

---

1 Hard Adventure

2 Soft Adventure

نمودار شماره ۱- ترجیح سفر برای گردشگران ماجراجو بر اساس منطقه جغرافیایی

(ATTA, 2020)

همان‌طور که بیان شد گردشگری ماجراجویانه یکی از بخش‌های گردشگری است که در چند دهه اخیر رشد چشمگیری داشته است. در حال حاضر، سفرهای مخاطره‌آمیز به مقصدهای پرخطر مانند کویر، غار، کوه و مناطق بکر زمین انجام می‌شود و سه جزء تعامل با طبیعت، تعامل با فرهنگ و فعالیت بدنی را با خود دارد. موضوع پژوهش توجه به فرصت ماجراجویی در اقلیم ایران است زیرا این فعالیت‌ها اغلب در فضای آزاد انجام می‌شوند و برای گردشگران درصدی از خطر و هیجان را دارد، ماجراجویی خستگی و عدم هیجان در زندگی روزمره را جبران می‌کند و مواجه‌شدن با تهدیدها و ترس‌ها برای فرد لذت‌بخش است.

پیشینه پژوهش

سازمان جهانی گردشگری در سال ۱۹۹۹، نخستین راهبردهای آینده‌پژوهانه را باهدف ارزیابی و پیش‌بینی مقیاس تقاضای جهانی و منطقه‌ای گردشگری اطلاع‌رسانی در زمینه چگونگی توسعه گردشگری در آینده و شناسایی محرک‌های اصلی این تغییرات در سال ۲۰۲۰، بررسی کرد و در ادامه، تحقیقات این حیطه شتاب بیشتری گرفت (UNESCO, 1999) افزایش تعداد نشریات بین‌المللی در چند سال اخیر آشکار می‌سازد که پژوهشگران سعی دارند این موضوع را نهادینه کنند و تحقیقات مستمری را پایه‌گذاری نمایند.

علی‌رغم مطالعات قابل توجه پیرامون انواع گردشگری به‌ویژه نوع ماجراجویانه در کشورهای دیگر، تعداد پژوهش‌ها در ایران محدود است به‌عنوان اولین مطالعه، خاکساری و

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۶۵

دهقانی (۱۳۹۳) به این نتیجه رسیده‌اند که با توجه به مشخصه‌ها و ویژگی‌های یک فعالیت ماجراجویانه، این پتانسیل در کویرهای لوت و دشت کویر ایران وجود دارد که ماجراجویی در آن‌ها رخ دهد. در مقالات اخیر عنوان ماجراجویی ورزشی به چشم می‌خورد؛ کریمی و همکاران (۱۳۹۹) معتقدند که باهدف توسعه پایدار سیاست‌های مدیریتی در راستای پیشبرد این نوع گردشگری تعیین و اجرایی گردد. صفاری و همکاران (۱۳۹۹) به این درک رسیدند که امکان توانمندسازی زنان در ایران، از طریق مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های ماجراجویانه وجود دارد. عبدلی و همکاران (۱۴۰۱) باهدف ارائه الگویی برای توسعه گردشگری ماجراجویانه خلاق و پایدار نشان دادند که رضایت گردشگر و وفاداری جامعه بومی زمانی حاصل می‌شود که اولاً سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی روشن و جامعی وجود داشته باشد و ثانیاً بخش خصوصی با سرمایه‌گذاری در محیط بتواند شرایط را برای دیگر عوامل مؤثر به‌ویژه مدیریت منابع زیستی و اجتماعی فراهم نماید.

در سال‌های اخیر اقبال قابل توجهی به استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی و تعیین پیشران‌ها برای ترسیم انواع سناریوهای توسعه نسبت به اولین مطالعه در ایران (زالی، ۱۳۹۰) صورت گرفته است. در مطالعات اخیر برای توسعه انواع گردشگری پیشران‌های اصلی و کلیدی شناسایی شدند که شامل سیاست‌گذاری‌های کلان و حمایتی دولت (معصومی و دیگران، ۱۴۰۰؛ اکبری و همکاران، ۱۳۹۹؛ مهرنواز و همکاران، ۱۳۹۹؛ زالی و عطریان، ۱۳۹۵)، سیاست‌های تشویقی (رحیمی پور و همکاران، ۱۳۹۹؛ زالی و عطریان، ۱۳۹۵)، مدیریت محلی و ترویج و برنامه‌ریزی (نصر، ۱۳۹۸؛ مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۷؛ زالی، ۱۳۹۰)، توسعه زیرساخت‌ها (احمدی فرد و ده‌ده‌زاده سیلابی، ۱۳۹۸؛ تقوایی و حسینی‌خواه، ۱۳۹۶؛ یعقوبی منظری و آقامیری، ۱۳۹۶)، رقابت‌پذیری (ملکی و همکاران، ۱۳۹۸؛ علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۷)، خوداشتغالی و کارآفرینی (ویسی و همکاران، ۱۳۹۸) خصوصی‌سازی (عبدلی، ۱۴۰۱؛ الداغی و همکاران، ۱۳۹۹؛ کارگر اصل زنوزی و همکاران، ۱۳۹۹)، رفتار کنشی و سرمایه اجتماعی (امیری فهلیانی، ۱۳۹۹)، هستند.

یافته‌ها از بررسی مطالعات نمایان می‌سازد که بسیاری از این تحقیقات سناریوی باورپذیر را تداوم روند ناپایداری توسعه می‌دانند (عبدلی، ۱۴۰۱؛ نظم‌فر و علی‌بخشی، ۱۴۰۰؛ جوان و همکاران، ۱۴۰۰؛ ایمانی و رضوی، ۱۳۹۹؛ رسال‌ور و همکاران، ۱۳۹۹؛ حسینی و رحیم‌زاده

۱۳۹۸ فرجی و همکاران؛ موسوی و همکاران (۱۳۹۶)، زیرا برای تغییرات اساسی باید سطح سیاست‌گذاری و مدیریت گردشگری تحولاتی اساسی یابد. به‌طور کلی، گردشگری ماجراجویانه و توسعه آن از دید پژوهشگران مغفول مانده است، از این جهت این مقاله در موضوع پژوهش، نوآورانه است و به این مهم می‌پردازد که ایران از توانایی بالایی در گردشگری ماجراجویانه در مناطق کویری و نیمه‌کویری، کوهستان، دریا و دریاچه‌ها برای گردشگران حرفه‌ای برخوردار است و این امر با ایجاد بینش و نگرش خلاقانه و آینده‌نگر فراهم خواهد شد. همان‌طور که در ادامه خواهد آمد، ورود انواع گردشگر داخلی و خارجی به میدان‌های ماجراجویی نیازمند برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری است تا با استفاده از ظرفیت‌های اقتصادی، زیستی و اجتماعی ایران و باهدف تولید درآمد و ایجاد اشتغال زمینه توسعه پایدار محلی و ملی فراهم آید.

روش

رویکرد آینده‌پژوهی با روش تدوین سناریو، دانش تحلیل، طراحی و ترسیم هوشمندانه آینده و چگونگی مواجهه با این پدیده ناموجود است. در این روش، دو یا چند سناریو یا متن در مورد آینده گردشگری ماجراجویانه نگاشته می‌شود که احتمال وقوع بیشتری دارند، بنابراین، این روش به گفته «بزاری برای تحلیل سیاست‌ها و شناخت شرایط، تهدیدها، فرصت‌ها، نیازها و ارزش‌های برتر آینده است» (Smith & et al, 2007: 587) و این امکان را مهیا می‌سازد تا مسیر انعکاس آینده سازمان‌ها و نظام‌های اجتماعی ساختاریافته را مدل‌سازی کند (Martelli, 2014: 4, Slaughter, 2002: 361). سناریو همچنین، آینده واقعی‌تری برای تصمیم‌گیران ترسیم می‌کند و به آن‌ها چگونگی آماده شدن برای مخاطره‌های احتمالی را می‌آموزد (Glenn, 2009:2). از این رو، گسترش تفکر درباره آینده، شناسایی طیفی از بدیل‌های جایگزین، ترسیم انواع احتمال‌ها و پیش‌بینی چالش‌های آینده به‌عنوان خصیصه‌های سناریونویسی باعث شد تا این روش برای تحلیل موقعیت گردشگری‌های خاص از جمله ماجراجویی به کار گرفته شود، زیرا تدوین سناریوها کمک می‌کند تا سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان از پسران‌ها و پیشران‌های توسعه پایدار مطلع شوند و بر این مبنا برنامه‌ریزی کنند.

این پژوهش داده بنیاد و توصیفی-تحلیلی است. داده‌ها با ترکیبی از روش کیفی مرور نظام‌مند تحقیقات گردشگری به‌طور عام و گردشگری ماجراجویانه به‌طور خاص، همچنین

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۶۷

روش کمی از طریق پردازش داده‌های آماری، نظرخواهی از خبرگان و تکمیل پرسشنامه اثرات متقابل فراهم آمدند. جامعه آماری متشکل از محققان و اساتید دانشگاه، مدیران مؤسسات گردشگری و ماجراجویان حرفه‌ای هستند، نمونه‌گیری به روش سهمیه‌ای از سه گروه موردنظر انجام شد و دوازده نفر از خبرگان و فعالان گردشگری ماجراجویانه با توجه به اشباع نظری در پنل دلفی^۱ مورد نظرخواهی قرار گرفتند. مجموعه اطلاعات اولیه، مبنایی برای تدوین و تحلیل سناریوهای اکتشافی و محتمل از طریق نرم‌افزار سناریوویزارد^۲ بودند. در مباحث آینده‌پژوهی از آینده‌های مختلفی نام برده می‌شود. از نظر ماهیت، آینده ممکن، محتمل، باورپذیر و مطلوب و از نظر زمانی، آینده نزدیک، حداکثر تا یک سال، کوتاه‌مدت، بین یک تا پنج سال، میان‌مدت، بین پنج تا بیست سال و درازمدت بین بیست تا پنجاه سال را شامل می‌شود. این مقاله به آینده‌های ممکن میان‌مدت با افق زمانی ۱۴۱۰ می‌پردازد. فرایند تحلیل و سناریونویسی مشتمل بر پنج مرحله است که عبارت‌اند از: شناسایی زمینه‌های سناریو؛ شناسایی عوامل کلیدی؛ تحلیل عوامل کلیدی؛ تولید سناریو؛ انتقال سناریو (Kosow & Gaßner, 2008:25). تحلیل یافته‌ها با استفاده از مراحل اصلی مطالعات آینده‌پژوهی وروس به سرانجام رسید (Voros, 2005). منظور از ورودی در این مدل، پیشران‌ها یا همان عوامل کلیدی هستند که از شاخص جهانی گردشگری ماجراجویانه اخذ شده‌اند، در گذشته یا حال اتفاق افتاده و وضعیت آینده را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهند. به عبارتی دیگر، این نیروها، رویدادها و اقداماتی هستند که بر تصمیمات اصلی تأثیر می‌گذارند و روند آن‌ها را تغییر می‌دهند (Vinnari, 2014). در مرحله تجزیه و تحلیل، سناریوها از طریق روش دلفی که مبتنی بر بهره‌گیری از نظر متخصصان است، روایت گردید تا از این طریق، اهداف و ارزش‌ها را تعیین کند، روندها را توصیف نماید و در نهایت شرایط تحقق و اوضاع و موقعیت‌ها را مشخص سازد. در مرحله تفسیر، این روایات تقطیع و باز آزمایی شدند تا رویدادهای واقع‌بینانه شناسایی شوند. در مرحله چشم‌انداز، آنچه به واقعیت نزدیک‌تر است و تداوم روند کنونی به آن ختم می‌شود، روایت می‌گردد تا بدین وسیله تصاویر مختلفی از آینده ترسیم شود و سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های جایگزین ارزیابی و

---

1 Delphi Method

2 Senario-Wizard

گزينش شوند. در نهايت نيز الزامات و نيازها براي رسيدن به شرايط مطلوب تشریح خواهد شد.

نمودار شماره ۲- مراحل تجزیه و تحلیل بر اساس مدل وروس

تجزیه و تحلیل	• در روند گردشگری ماجراجویانه چه رویدادهایی اتفاق می افتد؟
تفسیر	• در روند گردشگری ماجراجویانه چه رویدادهایی واقعا اتفاق می افتد؟
ترسیم چشم انداز	• در روند گردشگری ماجراجویانه چه رویدادهایی باید اتفاق بیافتد؟
خروجی	• کارها و الزامات مورد نیاز به منظور تسریع روند گردشگری ماجراجویانه چیست؟
راهبردها	• چه کارهایی را انجام خواهیم داد؟ و چگونه باید انجام دهیم؟

یافته‌ها

شناسایی زمینه و نیروهای پیشران

در این پژوهش، عوامل اصلی و نیروهای پیشران با استفاده از شاخص‌های جهانی و مرور نظام‌مند تحقیقات تجربی شناسایی و تدقیق شدند. این شاخص جهانی که ویژه گردشگری ماجراجویانه است، با معیار و میزان معتبری سنجیده شده و قابلیت تفسیرپذیری بهتری نسبت به تعیین متغیرهای محقق ساخته دارد. آخرین آمارهای جهانی نشان می‌دهد که جایگاه ایران در میان بسیاری از کشورهای منطقه و در حال توسعه مناسب نیست و این رتبه در سال‌های اخیر تغییر چندانی نداشته یا تنزل پیدا کرده و تلاش شایسته‌ای هم برای بهبود این موقعیت صورت نگرفته است. در جدول شماره ۱، سه عامل اصلی امنیت و میزبانی، ماجراجویی و آماده‌سازی درج شده است؛ هرکدام از این عوامل، مجموعه متغیرهایی را در برمی‌گیرند که تأثیر بسزایی در توسعه ماجراجویی دارند. در سال‌های اخیر عامل امنیت و میزبانی تا حدی رشد داشته و رتبه ایران از ۱۰۴ در سال ۲۰۱۶، به ۸۳ در سال ۲۰۲۰ رسیده است. با آنکه مقدار متغیرهای عامل آماده‌سازی تغییر نکرده، اما رتبه ایران کاهش چشمگیر یافته است که آشکار می‌کند که سایر کشورها توانسته‌اند وضعیت خود را بهبود بخشند و برای توسعه ماجراجویی فعال‌تر عمل نمایند.

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۶۹

جدول شماره ۱- ارکان شاخص توسعه گردشگری ماجراجویانه با شاخص ATDI

رتبه ایران در بین کشورهای در حال توسعه								
۲۰۲۰			۲۰۱۸			۲۰۱۶		
RANK	RAW		RANK	RAW		RANK	RAW	
۹۱	۱۶/۴۸		۹۴	۱۷/۰۳		۹۰	۱۶/۴۵	
ADTI	GDP	HDP	ADTI	GDP	HDP	ADTI	GDP	HDP
۲۵۴	۲	۲	۲۵۸	۲	۲	۲۸۱	۲	۲
رتبه عامل	مقدار		رتبه عامل	مقدار		رتبه عامل	مقدار	
۸۳	۶/۸۵		۸۵	۶/۷۱		۱۰۴	۵/۶۶	
عوامل								
متغیر								
۱- توسعه پایدار								
شاخص عملکرد محیطی ^۱ نرخ بیکاری (%) ^۲								
۴/۴۱			۴/۴۶			۴/۳۸		
۲- ایمنی								
شاخص ادراک فساد ^۳ دفتر امور خارجه و مشترک المنافع ^۴ نظر کارشناسان								
۲/۲۶			۲/۲۸			۱/۳۳		
۳- سلامت								
سازمان بهداشت جهانی ^۵								
۶/۳۹			۶/۴۷			۶/۴۵		
۴- منابع طبیعی								
مؤسسه منابع جهانی ^۶ کتاب حقایق جهانی ^۷ نظر کارشناسان								

1 EPI, EPI 2016

2 ILO, ILO modelled estimates from May 2017

3 CPI, 2016 CPI

4 FCO, Travel Advice 12/22/2017

5 WHO, Number of Physicians, Number of Hospital beds, Nurses & Midwives/1,000 people

6 WRI, Population Density, Urban Concentration

7 CIA, Coastline Km, Coast/Area Ratio m/km2

ادامه جدول شماره ۱-۱

۲۰۲۰		۲۰۱۸		۲۰۱۶		رتبه ایران در بین کشورهای در حال توسعه		
RANK	RAW	RANK	RAW	RANK	RAW			
۱۰۱	۷/۵۳	۱۲۴	۸/۴۶	۱۳۱	۸/۲۶	۵-منابع فعالیت ماجراجویانه	ماجراجویی	
سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد ^۱								
	۵/۷۸		۵/۳۴		۵/۰۰	۶-کارآفرینی		
شاخص آزادی اقتصادی ^۲								
۷۰	۲/۵۲	۴۹	۲/۷۴	۴۶	۳/۴۱	۷-بشر دوستی	آماده سازی	
شاخص جهان شاد ^۳								
	۴/۷۰		۵/۷۷		۵/۹۵	۸-منابع فرهنگی		
پایگاه جهانی اطلاعات مناطق حفاظت شده ^۴ نظر کارشناسان								
	۵/۴۷		۵/۵۴		۵/۶۳	۹-زیرساخت ها		
	۶/۵۰		۶/۵۷		۶/۵۰	۱۰-تصویر برند ماجراجویی		
نظر کارشناسان								

تجزیه و تحلیل متوازن تأثیر متقابل

روش تحلیل متوازن تأثیر متقابل^۵ با پرسشنامه اثرات متقابل به عنوان ابزاری استاندارد برای تدوین سناریو به کار رفت که یک تکنیک کیفی- کمی درباره کنش و واکنش های سیستماتیک باهدف تحلیل شبکه های تأثیر و استخراج سناریوهای قابل قبول برای آینده است. نتایج ۱۰ شاخص مندرج در جدول شماره ۲ با تعیین اهمیت پاسخها از طیف امتیاز +۳ تا -۳ با کمک خبرگان نهایی شد.^۶ در مرحله بعد، هر متغیر در معرض چهار مفهوم توسعه، استمرار، تخریب و بحران قرار گرفت و از طریق ورود داده ها به برنامه سناریوویزارد، سناریوهای سازگار و قوی گردشگری ماجراجویانه تبیین گردید. درواقع، این وضعیتها

1 FAO, Forest area coverage change

2 EFI

3 HPI. NEF

4 Proportion of terrestrial and marine areas protected: Protected Planet Report from April 2016

5 Crass-Impact balance analysis

۶ اثر تقویت کننده قوی = ۳++ اثر تقویت کننده متوسط = ۲++ اثر تقویت کننده ضعیف = ۱++ فقدان اثر گذاری = ۰+ اثر

محدود کننده ضعیف = ۱- اثر محدود کننده متوسط = ۲- اثر محدود کننده قوی = ۳-

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۷۱

مربوط به عوامل پیشران هستند و راهبردهایی برای توسعه گردشگری ماجراجویانه در آینده قلمداد می‌شوند که احتمال وقوع دارند. سناریوهای مختلفی برای ۱۰ عامل کلیدی ترسیم شد؛ از ترکیب این تعداد وضعیت‌های احتمالی، ۲۸۷۳ سناریوی ترکیبی استخراج شدند که شامل همه وضعیت‌های احتمالی آینده از قوی، ضعیف و سازگار هستند.

جدول شماره ۲: شناسایی نیروهای پیشران با استفاده از شاخص جهانی توسعه گردشگری

ماجراجویانه و مرور نظام‌مند

عوامل	متغیرها	مرور نظام‌مند تحقیقات تجربی
آینده و پایداری	توسعه پایدار	(زالی، ۱۳۹۰) (زالی و عطریان، ۱۳۹۵) (یعقوبی منظری و آقامیری، ۱۳۹۶) (نصر، ۱۳۹۸) (عزت‌پناه و همکاران، ۱۳۹۹) (مهرنواز و همکاران، ۱۳۹۹) (رحیمی پور و همکاران، ۱۳۹۹) (رسال‌پور و همکاران، ۱۳۹۹) (اکبری و همکاران، ۱۳۹۹) (معصومی و دیگران، ۱۴۰۰) (الدانگی و همکاران، ۱۳۹۹) (عبدلی، ۱۴۰۱) (Sharpley & Telfer, 2015), (Sharpley, 2014) (Rantala & Rokenses, 2018), (Weaver, 2012)
	ایمنی	(عزت‌پناه و همکاران، ۱۳۹۹) (الدانگی و همکاران، ۱۳۹۹) (ایمانی و رضوی، ۱۳۹۹) (Hudson, 2003), (Taylor, Varly & Johnston, 2013)
	سلامت	(امیری فهلیانی، ۱۳۹۹) (Naidoo & Et al, 2015), (Beames, Mackie & Attencio, 2019)
مشارکت‌محوری	منابع طبیعی	(زالی، ۱۳۹۰) (تقوایی و حسینی‌خواه، ۱۳۹۶) (علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۷) (نصر، ۱۳۹۸) (احمدی فرد و دده‌زاده سیلایی، ۱۳۹۸) (رحیمی پور و همکاران، ۱۳۹۹) (ایمانی و رضوی، ۱۳۹۹) (جوان و همکاران، ۱۴۰۰) (Buckley, 2010)
	منابع فعالیت ماجراجویانه	(زالی، ۱۳۹۰) (زالی و عطریان، ۱۳۹۵) (تقوایی و حسینی‌خواه، ۱۳۹۶) (نصر، ۱۳۹۸) (احمدی فرد و دده‌زاده سیلایی، ۱۳۹۸) (عزت‌پناه و همکاران، ۱۳۹۹) (الدانگی و همکاران، ۱۳۹۹) (امیری فهلیانی، ۱۳۹۹) (معصومی و دیگران، ۱۴۰۰) (جوان و همکاران، ۱۴۰۰) (Taylor, Varly & Johnston, 2013) (Rantala & Rokenses, 2018)
	کارآفرینی	(زالی، ۱۳۹۰) (زالی و عطریان، ۱۳۹۵) (تقوایی و حسینی‌خواه، ۱۳۹۶) (ویسی و همکاران، ۱۳۹۸) (ملکی و همکاران، ۱۳۹۸) (احمدی فرد و دده‌زاده سیلایی، ۱۳۹۸) (عزت‌پناه و همکاران، ۱۳۹۹) (الدانگی و همکاران، ۱۳۹۹) (رحیمی پور و همکاران، ۱۳۹۹) (اکبری و همکاران، ۱۳۹۹) (معصومی و دیگران، ۱۴۰۰) (Hall, 1989) (Swarbrooke et al, 2003)
آمادگی	بشردوستی	(زالی و عطریان، ۱۳۹۵) (علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۷) (نصر، ۱۳۹۸) (رحیمی پور و همکاران، ۱۳۹۹) (رسال‌پور و همکاران، ۱۳۹۹) (امیری فهلیانی، ۱۳۹۹) (جوان و همکاران، ۱۴۰۰) (Buckley, 2010) (Kumar & Deshmukh, 2022)
	منابع فرهنگی	(عزت‌پناه و همکاران، ۱۳۹۹) (الدانگی و همکاران، ۱۳۹۹) (رحیمی پور و همکاران، ۱۳۹۹) (امیری فهلیانی، ۱۳۹۹) (زالی و عطریان، ۱۳۹۵) (تقوایی و حسینی‌خواه، ۱۳۹۶) (علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۷) (Sharpley, 2014)
	زیرساخت‌ها	(زالی، ۱۳۹۰) (زالی و عطریان، ۱۳۹۵) (یعقوبی منظری و آقامیری، ۱۳۹۶) (مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۷) (نصر، ۱۳۹۸) (مهرنواز و همکاران، ۱۳۹۹) (اکبری و همکاران، ۱۳۹۹) (رحیمی پور و همکاران، ۱۳۹۹) (Weaver, 2012)
	تصویر برند ماجراجویی	(زالی، ۱۳۹۰) (زالی و عطریان، ۱۳۹۵) (یعقوبی منظری و آقامیری، ۱۳۹۶) (تقوایی و حسینی‌خواه، ۱۳۹۶) (علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۷) (احمدی فرد و دده‌زاده سیلایی، ۱۳۹۸) (الدانگی و همکاران، ۱۳۹۹) (ایمانی و رضوی، ۱۳۹۹) (Buckley, 2007) (Laing & Frost, 2014)

درنهایت، یک سناریوی قوی و سه سناریو با سازگاری بالا و احتمال وقوع بیشتر ارائه شد که حاکی از تداوم روند کنونی و بحران در آینده میان‌مدت است. طبق نتایج

به دست آمده، زیرساخت و سپس منابع فعالیت ماجراجویانه، بیشترین ارزش سازگاری را در بین دیگر وضعیت‌های احتمالی داراست (جدول شماره ۳).

جدول شماره ۳: سناریوهای قوی، محتمل و سازگار خروجی سناریو ویزارد

سناریوی قوی و محتمل شماره ۱		سناریوی محتمل شماره ۲		سناریوی محتمل شماره ۳		سناریوی محتمل شماره ۴	
وزن:	ارزش:	وزن:	ارزش:	وزن:	ارزش:	وزن:	ارزش:
۱۹۶۳۷۸	۱۸ سازگاری: ۱۸	۱۷۳	۲ سازگاری: ۲	۱۳۷۲۵	۱ سازگاری: ۱	۱۳۸۳۱	۱ سازگاری: ۱
توسعه پایدار	توسعه پایدار	توسعه پایدار	توسعه پایدار	توسعه پایدار	توسعه پایدار	توسعه پایدار	توسعه پایدار
ایمنی	ایمنی	ایمنی	ایمنی	ایمنی	ایمنی	ایمنی	ایمنی
سلامت	سلامت	سلامت	سلامت	سلامت	سلامت	سلامت	سلامت
منابع طبیعی	منابع طبیعی	منابع طبیعی	منابع طبیعی	منابع طبیعی	منابع طبیعی	منابع طبیعی	منابع طبیعی
منابع فعالیت ماجراجویانه	منابع فعالیت ماجراجویانه	منابع فعالیت ماجراجویانه	منابع فعالیت ماجراجویانه	منابع فعالیت ماجراجویانه	منابع فعالیت ماجراجویانه	منابع فعالیت ماجراجویانه	منابع فعالیت ماجراجویانه
کارآفرینی	کارآفرینی	کارآفرینی	کارآفرینی	کارآفرینی	کارآفرینی	کارآفرینی	کارآفرینی
بشر دوستی	بشر دوستی	بشر دوستی	بشر دوستی	بشر دوستی	بشر دوستی	بشر دوستی	بشر دوستی
تخریب	تخریب	تخریب	تخریب	تخریب	تخریب	تخریب	تخریب
توسعه	توسعه	توسعه	توسعه	توسعه	توسعه	توسعه	توسعه
زیرساخت‌ها	زیرساخت‌ها	زیرساخت‌ها	زیرساخت‌ها	زیرساخت‌ها	زیرساخت‌ها	زیرساخت‌ها	زیرساخت‌ها
تصور برنده گردشگری	تصور برنده گردشگری	تصور برنده گردشگری	تصور برنده گردشگری	تصور برنده گردشگری	تصور برنده گردشگری	تصور برنده گردشگری	تصور برنده گردشگری

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۷۳

تفسیر مؤلفه‌های سناریوی قوی:

سناریوهای احتمالی و سازگاری که از هم‌اندیشی خبرگان با توجه به وضعیت ماجراجویی به دست آمد، در بهترین حالت، نمایای استمرار وضعیت فعلی است. متغیرهای موردنظر به‌طور مجزا بررسی و تحلیل می‌شوند.

توسعه پایدار: توسعه پایدار منتج، بر مبنای ساخت روابط انسان- فضا و قدرتمند ساختن جامعه بومی با بالاترین حد حفظ زیست‌بوم همراه است، توسعه‌ای که به نیازهای نسل حاضر پاسخ می‌دهد، بدون آنکه به توانایی نسل‌های آینده برای رفع نیازهای خود آسیب رساند (World Commission on Environment and Development, 1987: 43). مهم‌ترین هدف در صنعت گردشگری رشد اقتصادی و مقابله با فقر در جوامع محلی است. با حرکت رو به رشد این پیشران، می‌توان برابری اقتصادی صنعت گردشگری را با صادرات نفتی، تولیدات کشاورزی و غیره مشاهده نمود. از نظر خبرگان، روند توسعه پایدار در مسیر تخریب و رو به بحران گذاشته است. مقدار این متغیر برای ایران ۶/۸۵ و کمی بیشتر از میانگین جهانی است.

ایمنی: ماجراجویی به‌ویژه سفر به مکان‌های ناشناخته نیاز به افزایش امنیت و ایمنی دارد در حال حاضر، به دلیل توسعه فناوری که امکان مکان‌یابی سریع‌تر، دسترسی سریع به نقشه‌ها و اطلاعات متعدد دیگر را فراهم می‌سازد، نوآوری همراه با مدیریت ریسک بسیار آسان‌تر از گذشته تضمین می‌شود. همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، از یک سو، آسیا و خاورمیانه، مورد اقبال ماجراجویی گروه‌های حرفه‌ای‌اند، اما از سوی دیگر، کاهش امنیت عمومی و تداوم وضعیت ناکارآمد ایمنی در گردشگری برای ایران با میزان ۴/۴۱ باعث شده است که حتی از رقابت‌های منطقه‌ای بازماند. متخصصان شرکت‌کننده در پنل، به‌مانند بیدی توافق دارند که برخی استانداردها باید برای ماجراجویی در نظر گرفته شود. سه عامل کلیدی، مدیریت خطر را تسهیل می‌کند که مشتمل بر احترام به کنترل و نظارت کارشناسان؛ افزایش تبلیغات رسانه‌ای؛ استفاده از تکنولوژی مناسب در مجموعه گردشگری ماجراجویانه است (قدیری و وثوقی، ۱۳۹۴: ۵۱). هرچند در شرایط فعلی با موقعیت سیاسی، امنیتی و فرهنگی ایران و فقدان امکانات و زیرساخت‌ها، ماجراجویی طبیعت‌محور در گروه‌های کوچک باهدف مدیریت خطر برای حفظ سلامتی و ایمنی گردشگران حرفه‌ای بسیار بااهمیت و قابل توجه است.

سلامت: بر اساس داده‌های بهداشت جهانی میزان متغیر سلامت برای ایران ۲/۲۶ است و در این زمینه جزء کشورهای ضعیف محسوب می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد که کاهش شاخص سلامت روی توسعه ماجراجویی ایران تأثیر به‌سزایی دارد. ایده‌های تازه‌ای به‌سرعت از طریق رسانه‌های اجتماعی معرفی و منتشر شده است (Gross & Werner, 2017) که یکی از آن‌ها، ماجراجویی خرد^۱ توسط هامفریز است؛ او ماجراجویی را یک نوع سبک زندگی با وقفه‌های کوتاه در زندگی روزمره برای مخاطبان شهری می‌داند (Humphreys, 2014). گودنو نیز معتقد است که این ماجراجویی‌های کوچک به‌منظور ارتقای سلامت و رفاه گردشگران پایدارتر از سفرهای طولانی مدت هستند (Goodnow, 2018). برخی از کشورها در مواجهه با همه‌گیری کووید ۱۹، از این راهکار استفاده کرده و این تهدید را تبدیل به فرصتی طلایی برای توسعه ماجراجویی نمودند؛ زیرا فعالیت در فضای طبیعی و در گروه‌های کوچک، محدود و حرفه‌ای انجام می‌گرفت.

منابع طبیعی: شورای جهانی سفر و گردشگری (WTTC, 2021: 8) بیان می‌کند که پایداری محیطی و نهادی، آینده گردشگری را شکل خواهد داد. به همین دلیل باید دامنه فعالیت و اثر تعاملی مشارکت کنندگان در محیط باهدف حفظ و پایداری منابع طبیعی تعریف شود. وضعیت جغرافیایی ایران از نظر تنوع اقلیم و منابع طبیعی منحصر به فرد است، در حالی که بسیاری از کشورها تنها به‌واسطه دو یا چند گزینه محدود توانسته‌اند، امتیاز بالایی در ماجراجویی به دست آورند، بهره‌برداری از منابع طبیعی توسط ایران میزان ۶/۳۹ است. به نظر خبرگان، اگر نگرش اکوسیستمی در کشور حاکم شود. ماجراجویی تأثیر منفی بر محیط زیست را به حداقل می‌رساند و علی‌رغم نگرانی عمومی نسبت به تخریب محیط زیست، این نوع گردشگری، روند رو به رشدی خواهد داشت.

منابع فعالیت ماجراجویانه: منابع ماجراجویی در ایران بسیار اما بهره‌مندی از آن اندک است. سازمان جهانی گردشگری سازمان ملل متحد، ماجراجویان را انعطاف‌پذیر توصیف می‌کند، زیرا «گردشگران ماجراجو پرشور و ریسک‌پذیر» هستند. بحران‌های زیست‌محیطی، تنش‌های سیاسی و همچنین لزوم تهیه وسایل ورزشی مناسب گردشگری ماجراجویی را به شکل نسبتاً گران‌تری از دیگر سفرهای توریستی تبدیل می‌کند. از این نظر،

1 Micro- Adventure
2 COVID-19 pandemic

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۷۵

این نوع گردشگری «مشتریان باارزش بالا را جذب می کند که مایل به پرداخت حق بیمه برای تجربه های هیجان انگیز» خود هستند. علاوه بر این، گردشگری ماجراجویانه به واسطه سهم درآمد قابل توجهی که حدود ۶۵ درصد از کل هزینه های سفر پرداخت شده است، در محل باقی می ماند و به این شیوه از اقتصاد محلی حمایت می شود، (ATTA, 2014:10)، ضمن آنکه مدیران و برنامه ریزان این عرصه به اهمیت حفظ منابع زیست بوم آگاه هستند و می دانند بدون فضای طبیعی، مقصد، رقابت پذیری و ماجراجویان خود را از دست می دهد.

کارآفرینی: ایجاد فرصت های اشتغال از طریق گردشگری ماجراجویانه با توجه به اقلیم گوناگون کشور، مناسب ترین گزینه برای توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار است. روند کارآفرینی، پویایی اقتصادی از طریق گردشگری را الزامی می سازد. طبق شاخص جهانی، میزان این متغیر برای ایران ۵/۷۸ است.

بشر دوستی: بر مبنای شاخص جهان شاد، نرخ بشردوستی ایران در سال های اخیر افت داشته است و با میزان ۲/۵۲، رتبه ایران از ۴۹ در سال ۲۰۱۸ به ۷۰ در سال ۲۰۲۰ تنزل یافت. گردشگری یک پدیده اجتماعی و اساس و بنیان آن «روابط بین میهمان و میزبان» است (Sharpley, 2014:38). انگیزه، نیروی محرکه فعالیت ماجراجویانه است و به تعبیر دوسا انگیزه سفر و رضایت گردشگران دو عامل ضروری اند که رفتار فرد در زمینه گردشگری را تعیین می کند (Devesa, 2010:547). همان طور که متخصصان نیز بیان داشتند، علت حضور و جذب گردشگر در جامعه بومی، تمایزات فرهنگی و طبیعی است. تعاملاتی که بین مردم محلی و گردشگران صورت می گیرد، ممکن است منجر به ایجاد فرصت بین طرفین شود یا باعث احساس ناراحتی، فشار و ازدحام گردد. مسلماً شاد بودن یک جامعه تأثیر به سزایی در پذیرش گردشگران دارد تا آن ها از جامعه بومی انگیزه بگیرند و احساس یک سفر خوشایند را کسب نمایند.

منابع فرهنگی: هر حوزه فرهنگی و اقلیمی متناسب با ویژگی هایش برای ماجراجویان منحصربه فرد است. موفقیت یک مقصد در گروی برنامه ریزی و مدیریت قوی است و در غیر این صورت، پیامدهای ناپایدار و جبران ناپذیری خواهد داشت. اجماع نظرات کارشناسان نمایان می سازد که ایران از نظر تنوع منابع فرهنگی بسیار شاخص است، اما روند سیاست گذاری و نقش مدیران برای بهره گیری از منابع فرهنگی با محدودیت ها و

ممنوعیت‌های قانونی دلیلی است تا ایران در جذب گردشگر موفق عمل نکند و نرخ ۴/۷۰ در سال ۲۰۲۰ را برای این متغیر به دست آورد.

زیرساخت‌ها: توسعه اقتصادی از میان تحولات فناورانه در حوزه اطلاعات و ارتباطات، جنبه‌های گوناگون سفر را تسهیل و تسریع ساخته است. بسیاری از فعالیت‌های ماجراجویانه نیازمند زیرساخت‌های عمومی و ویژه هستند. زیرساخت‌های گردشگری ماجراجویانه دو نوع هستند: زیرساخت‌های سخت که شامل جاده‌ها، فرودگاه‌ها، امکانات سکونتی و مسیرهای پیاده‌روی است و زیرساخت‌های نرم که نقشه مسیرها، اطلاعات در دسترس، برنامه‌های آموزشی و غیره را در برمی‌گیرد (خاکساری، دهقانی، ۱۳۹۳: ۷). از نظر خبرگان، زیرساخت‌های ایران مناسب برای ماجراجویی است، هرچند با معیارهای جهانی همچنان فاصله دارد و خصوصی‌سازی در سیاست‌های کلان فرآیندی است که تأثیر مثبتی بر توسعه گردشگری ماجراجویانه می‌گذارد؛ ضمن آنکه توسعه زیرساخت‌ها بخشی از فرآیند توسعه در ایران است و تنها با مدیریت و نگرشی نظام‌مند، کل‌گرا، فرابخشی و بلندمدت قابل تحقق است.

تصویر برند گردشگری: عواملی چند در سطح ملی و جهانی از جمله، تکامل جمعیت، تحول در نوع اشتغال، افزایش سطح رفاه، افزایش امید به زندگی و مهم‌تر از همه تغییر نگرش نسبت به نحوه گذراندن اوقات فراغت بر تصویر برند ماجراجویی تأثیر گذارند. با این وجود یکی از ویژگی‌های ماجراجویی محدود بودن طرفداران و فعالان آن است. اساساً ماجراجویان، علاقه‌مندان به طبیعت و هیجان و آموزش دیده هستند و عموماً نسبت به سایت ماجراجویی مسئولانه عمل می‌کنند. بنابراین، با وجود کمیت پایین این نوع گردشگری حرفه‌ای و خاص، جذب درآمد بالایی برای کشور دارد، ضمن آنکه حفظ منابع و فرهنگ جامعه بومی را با سهولت امکان‌پذیر می‌سازد. این متغیر با میزان ۶/۵۰، بالاترین امتیازی است که ایران دارد.

به‌طور کلی، سناریوهای ترسیم‌شده و تفسیر آن‌ها به‌مانند معیار و شاخص جهانی گردشگری ماجراجویانه^۱ گویای موقعیت ضعیف ایران (میانگین کمتر از متوسط جهانی) در میان ۱۶۳ کشور در حال توسعه است.

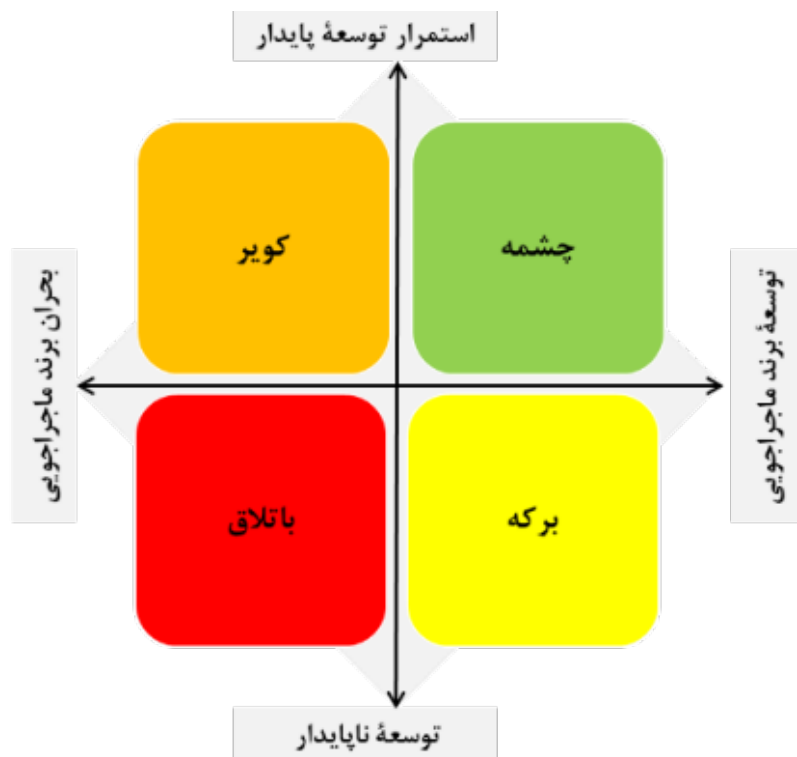
۱ طبق شاخص ATDI ۲۰۲۰، رتبه ایران ۹۱ است. ۲۸ کشور توسعه‌یافته رتبه‌بندی مجزایی دارند.

ترسیم چشم انداز محتمل و سازگار

همان طور که بیان شد، متغیرهای اصلی با رویکردی کیفی برای ایجاد داستان‌هایی منسجم و منطقی درباره آینده‌های محتمل باهدف شناسایی و ارزیابی پیشامدهای احتمالی، عدم قطعیت‌ها، روندها و فرصت‌های ماجراجویی تفسیر گردید و سناریوها در چهار سطح آینده‌های ممکن، باورکردنی، محتمل و مطلوب برای دوره میان مدت مورد ارزیابی قرار گرفتند. با مشخص شدن فرآیندهای مهم محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فناوری، نیروهای پیشران تحلیل و رتبه‌بندی شدند. دو پیشران کلیدی توسعه پایدار و تصویر برند ماجراجویی با توجه به اهمیت و عدم قطعیت از مجموع داده‌های تجربی و مصاحبه با خبرگان به دست آمدند که دو سر طیف یک مدل را تشکیل می‌دهند. درنهایت، با انتخاب منطق سناریو یا نقشه حرکت، چهار سناریو تدوین گردید.

نمودار شماره ۳- تدوین سناریوهای گردشگری ماجراجویانه ایران

چشمه: مطلوب‌ترین و ارجح‌ترین رویداد آینده به شمار می‌رود. برخلاف سایر آینده‌ها که از نوع دانش شناختی‌اند، این آینده برانگیزاننده است (Voros, 2005). روایت مطلوب و ایدئال از توسعه ماجراجویی زمانی رقم می‌خورد که پیشران‌های کلیدی در مسیر رشد و توسعه قرار گیرد و هدف توسعه اقتصادی از طریق گردشگری در اسناد بالادستی دیده شود. به طوری که هدف میان‌مدت رسیدن به رتبه زیر ۲۰ در گردشگری ماجراجویانه باشد. سازوکارهای این امر با افزایش ایمنی و اهمیت سلامت ماجراجویان با تجهیز روزآمد وسایل ماجراجویی و برنامه‌ریزی و تبلیغات حول منابع ماجراجویی، توسعه زیرساخت‌ها و از همه مهم‌ترین حفظ منابع طبیعی با کاهش آلاینده‌های آب، خاک و هوا و بهره‌برداری مناسب از اقلیم‌های گوناگون مبتنی بر آمایش سرزمین قابل‌دستیابی است. این فرآیند باعث جذب سرمایه‌گذاران خواهد شد و به دلیل رقابت‌پذیری و سودآوری آن سرعت پیشبرد پروژه‌ها را هموار می‌سازد. نهادهای ذی‌نفع، فضای کسب‌وکار و اشتغال‌زایی در این زمینه را تسهیل می‌کنند. رفع موانع قانونی ضمن حفظ عناصر فرهنگی از طریق اطلاع‌رسانی، تبلیغ برند و مذاکره و تعامل با نهادهای جهانی، ایران را به یکی از کشورهای مهم ماجراجویی برای گروه‌های حرفه‌ای تبدیل خواهد کرد. نتیجه تدوین سیاست‌های راهبردی بلندمدت، هماهنگی و انسجام دستگاه‌های اجرایی و ارتقای فرهنگ گردشگری، رفاه عمومی و افزایش درآمد سرانه و سرانجام توسعه پایدار کشور خواهد بود. خروجی سناریهای محتمل و سازگار با توجه به نظر خبرگان نهان می‌سازد که با تداوم روند فعلی، استمرار برنامه‌های توسعه پایدار و تصویر برند گردشگری و بحران‌های طبیعی و فرهنگی که هرروزه نیز افزایش می‌یابد، امکان رسیدن به این مهم فراهم نخواهد شد، مگر آنکه ضرورت و اراده برای اصلاحات بنیادی توسط سیاست‌گذاران در عرصه کلان دیده شود.

بزرگه: آینده باورکردنی که می‌تواند در آینده محقق شود، تلاشی که باهدف خروج از رکود، با افزایش برخی شاخص‌های اثرگذار و امکان‌پذیر مانند مطلوبیت تصویر برند ماجراجویی در میان گردشگران حرفه‌ای، ایمنی، سلامت و رشد منابع فعالیت ماجراجویی در کشور، موقعیت رکودی گردشگری رتبه ایران را به زیر ۵۰ در میان کشورهای درحال توسعه می‌رساند، باوجود آنکه توسعه پایدار همچنان نامتوازن و ناهمگون پیش می‌رود. این روایت با تغییراتی اصلاحی در سیاست‌های منطقه‌ای و کوچک‌مقیاس گردشگری و حضور فعال ذی‌نفعان قابل انجام است. رقابت‌پذیری و کارآفرینی در استان‌های کمتر توسعه‌یافته، منجر

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۷۹

به درآمد پایدار در برخی مناطق خواهد شد. ضمن آنکه افزایش فرصت‌های اقتصادی برای بخش خصوصی، تأثیرات اقتصادی و اجتماعی برای جوامع محلی خواهد داشت.

کویو: امکان دارد با هر اتفاقی، اعم از خوب یا بد، محتمل یا بعید در آینده رخ دهد. بی‌توجهی به قابلیت‌های توسعه گردشگری با استمرار روند آهسته توسعه همراه می‌شود. گردشگری آینده‌ای در مسیر توسعه نخواهد یافت. در این صورت سرمایه‌گذاری در این حوزه کاهش چشمگیر می‌یابد و در بهترین حالت، همین روند ادامه خواهد داشت. درآمدها و فرصت‌های ایجادشده در جهت توسعه گردشگری به صورت پراکنده، ناهماهنگ و نامنظم متمرکز خواهد شد، نتیجه آن کاهش رتبه ایران در میان کشورهای دیگر یا در حدود رتبه‌ی فعلی خواهد بود.

باتلاق: به احتمال بسیار زیاد با استمرار روندهای کنونی به وقوع خواهد پیوست که با تخریب و بحران در تصویر برند و توسعه نامتوازن همراه است، بحران‌های زیست‌محیطی که به نابودی اقلیم می‌انجامد، فرصت سرمایه‌گذاری را می‌ستاند. بی‌توجهی به نشان دادن تصویری شایسته از برند، باعث واگذاری رقابت به دیگر کشورها که موقعیت جغرافیایی مشابه دارند، می‌شود. کارآفرینی، ارزیابی و درآمد پایدار برای مقصد دیگر امکان‌پذیر نخواهد بود. عملاً دیگر نمی‌توان از منابع طبیعی، فرهنگی و ماجراجویی به شیوه‌ای کارآمد استفاده کرد و همان‌طور که شاخص جهانی نشان می‌دهد این رتبه برای ایران به شدت کاهش خواهد یافت، زیرا کشورهای بسیاری با شناخت و ضرورت امر، به آماده‌سازی و پذیرش گردشگران علاقه‌مند اقدام می‌کنند.

چهار سناریوی محتمل ارائه شده، برآیند نظر خبرگان است که معتقدند در حال حاضر شاهد یک توسعه ناپایدار در گردشگری هستیم که باعث کاهش سرمایه‌گذاری در این حوزه شده است و پیش‌بینی می‌کنند با تداوم این روند گردشگری ایران فرصت‌های بی‌بدیل خود را در رقابت جهانی از دست خواهد داد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های به دست آمده از مطالعات تجربی و نظرخواهی از نخبگان روشن ساخت که برنامه‌ریزان و مدیران می‌توانند با فعال کردن ظرفیت‌های توسعه گردشگری علایق خاص که در دنیا در حال افزایش است به توسعه جوامع رو به نابودی روستایی کشور کمک کنند و

نتایج آخرین آمارها و نتایج مطالعات جهانی مورد تأکید قرار گرفت (Mawarni & el.tc, 2022) که مزیت رقابتی گردشگری ماجراجویی در ایران به شدت وابسته به نوآوری در این صنعت است، علاوه بر آن، مشخص شد که رویکرد جامع و آینده‌نگر نسبت به واقعیت توسعه گردشگری ماجراجویانه در نواحی کوچک مقیاس و محلی راهکار مناسبی برای توسعه خردنگرانه است زیرا توسعه گردشگری به طور فزاینده‌ای باعث بالا بردن قابلیت زیست در نواحی مستعد و بهبود شرایط زندگی جامعه می‌شود و ایران از این جهت برای تبدیل شدن به یک مقصد گردشگری ماجراجویانه بسیار توانمند است.

چندین ایده ضمن تفسیر متغیرهای اصلی مطرح شد که توجه به آنها باعث تحولات اساسی در آینده گردشگری ماجراجویانه می‌شود و شاخص جهانی ایران را در یک بازه ۵ تا ۱۰ ساله بالا خواهد برد.

۱- اراده حکمرانی برای تغییر مسیر توسعه از تخریب و بحران به پایداری غیرقابل چشم‌پوشی است.

۲- ماجراجویی طبیعت‌محور در گروه‌های کوچک باهدف مدیریت خطر و ایمنی برای این راهکار مناسبی است.

۳- با افزایش سرانه هزینه‌های بهداشتی و رشد ماجراجویی خرد روند توسعه تسهیل می‌گردد.
۴- شرایط جغرافیایی و مشخصه‌های اقتصادی و اجتماعی ایران یک فرصت بی‌نظیر فراهم می‌کند و از طرفی مسئولیت‌پذیری ماجراجویان در مواجهه با منابع طبیعی با حداقل تأثیرات مخرب بر محیط‌زیست قابل توجه است.

۵- باوجود تعداد محدود ماجراجویان، نباید از جذب درآمد بالا و پایداری گردشگران خاص غافل شد، بنابراین ضروری است که نیازسنجی نسبت به جذب گردشگر ماجراجو صورت گیرد.

۶- گردشگری، پویایی اقتصادی همراه با کارآفرینی را فراهم می‌سازد.

۷- شاد بودن جامعه تأثیر به‌سزایی در پذیرش گردشگران دارد و انگیزه لازم برای سفر را در آنها تقویت می‌کند.

۸- تنوع فرهنگی بر جذابیت یک مقصد تأثیرگذار است. مسافران ماجراجو بسیاری از محدودیت‌ها و موانع فرهنگی جامعه محلی را می‌پذیرند و مسئولانه نسبت به آنها عمل می‌کنند.

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۸۱

۹- خصوصی سازی فرآیندی است که تأثیر مثبت بر توسعه گردشگری ماجراجویانه دارد.
۱۰- ماجراجویان حرفه‌ای علاقه‌مندان به طبیعت و هیجان و آموزش دیده تصویر برند ماجراجویی را می‌سازند.

همان‌طور که یافته‌ها می‌گویند، چهار سناریوی قوی و محتمل با پیش‌بینی روایت باتلاق با توجه به تداوم وضعیت فعلی در افق ۱۴۱۰ قابل تحقق هستند مگر آنکه با تغییر در نگرش نسبت به گردشگری‌های خاص، مشارکت اجتماعی جامعه میزبان در فرآیند برنامه‌ریزی و توسعه، سیاست‌گذاری منطقی و منسجم و مهم‌تر از همه اصلاحات کارآمد سناریوهای دور از دسترس جایگزین شوند. تقویت قابلیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در زمینه ماجراجویی و بهره‌داری بهینه از مزایا و منافع حاصل از آن راهبرد اصلی این پژوهش است. بنابراین، کارآمدی در گروی برنامه‌ریزی منسجم و یکپارچه توسعه گردشگری و تبدیل وضع موجود به وضع مطلوب در آینده است. بدون آینده‌نگری و شناخت چالش‌ها و موانع دستیابی به مقاصد گردشگری ناممکن خواهد بود.

در پایان باید ذکر شود که از مسائل و آسیب‌های جدی در پژوهش‌های این‌چنینی، جلب مشارکت متخصصان و فعالیت در گروه‌های متمرکز است که روند پژوهش را با مشکل مواجه می‌سازد زیرا با تأکید خبرگان، مطالعات جزیره‌ای، گذشته‌نگر و جدایی پژوهش از اجرا در گردشگری باعث می‌شوند تا نتایج بسیاری از تحقیقات به ثمر نرسد و امیدی برای اندیشه‌ورزی و اظهار نظر باقی نماند. باین وجود، در راستای هدف پژوهش که بهره‌گیری از رویکرد آینده‌پژوهی به منظور شناخت نظام‌مند تأثیرات و پیش‌بینی محتمل آینده است، مجموعه راهکارهایی ارائه می‌شوند که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان گردشگری را قادر می‌سازد تا در مواجهه با آینده پیش روی در پاسخ به این دو پرسش که چه کارهایی را انجام خواهیم داد؟ و چگونه باید انجام دهیم؟ تصمیم‌گیری کنند. در اینجا است که می‌توان انتظار داشت، سناریوها، چشم‌اندازها، راهبردها و برنامه‌های اقدام، به مراتب واقع‌بینانه، منطقی و اصولی و با درجه اعتبار بالاتری تدوین شوند.

سیاست‌گذاری برای توسعه گردشگری ماجراجویانه

- ❖ انسجام و هماهنگی اهداف در اسناد بالادستی مشتمل بر سند چشم‌انداز، برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سالیانه.
- ❖ تفکیک انواع گردشگری و برنامه‌ریزی مجزا برای هر نوع خاص
- ❖ در اولویت قرار دادن گردشگری علایق خاص در میان انواع گردشگری به دلیل گردشگران حرفه‌ای و درآمد پایدار آن
- ❖ سیاست‌گذاری تقاضامحور و متمرکز، متناسب با هر اقلیم و رتبه‌بندی کردن حوزه‌های جغرافیای مانند کویر، کوهستان و... برای توسعه متوازن مبتنی بر استعدادها و قابلیت‌های هر استان و منطقه
- ❖ بررسی مزیت‌های رقابتی و بازاریابی اقلیم‌های متنوع و ارائه برنامه‌های بلندمدت برای هر منطقه جغرافیایی
- ❖ حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی جهت توسعه زیرساخت‌های ویژه و منابع گردشگری ماجراجویانه

مدیریت برای توسعه گردشگری ماجراجویانه:

- ❖ تلاش برای تقویت تبلیغات و اطلاع‌رسانی به منظور معرفی قابلیت‌های ماجراجویی در ایران و در جهان
- ❖ رقابت کارآمد به منظور خروج از انزوا و در حاشیه ماندن گردشگری‌های خاص
- ❖ بهبود فضای کسب و کار از طریق جذب سرمایه‌گذاران با علایق خاص
- ❖ بهره‌مندی از روش‌های نوین بازاریابی در حوزه گردشگری
- ❖ استانداردسازی و ایمن‌سازی موقعیت‌های مخاطره‌آمیز
- ❖ فعالیت تخصصی و حرفه‌ای بنگاه‌های گردشگری تنها در زمینه ماجراجویی یا ورزشی

پژوهش برای توسعه گردشگری ماجراجویانه:

- ❖ پژوهش برای ارائه راهکارهای نوآورانه در مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری
- ❖ انجام پژوهش‌های تجربی به منظور اقتناع و متقاعد نمودن نهادها و گروه‌های ذی‌نفع در راستای کاهش موانع و استفاده از فرصت‌های بی‌نظیر رقابتی در برخی استان‌ها و نواحی خاص

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۸۳

- ❖ انجام پژوهش‌های کاربردی با موضوعات خطر و ایمنی، کارآفرینی، بازاریابی و تکنولوژی ر حوزه ماجراجویی
- ❖ مطالعات امکان‌سنجی در طرح‌های گردشگری با تمرکز بر گردشگری‌های خاص .

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Nahid Abdoli

<http://orcid.org/0000-0001-5274-1538>

منابع

- احمدی فرد، نرگس؛ ده‌زاده سیلابی، پروین (۱۳۹۸)، تعیین پیشران‌های کلیدی مؤثر بر توسعه گردشگری با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: شهرستان‌های استان مازندران)، نشریه جغرافیا و پایداری محیط، ۹(۱): ۸۹-۷۳.
- اکبری، مجید؛ طاهرپور، فاطمه؛ بوستان احمدی، وحید؛ فولادی، عاطفه (۱۳۹۹)، مدل‌سازی ساختاری- تفسیری عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری مذهبی در ایران با رویکرد آینده‌پژوهی، فصلنامه گردشگری و توسعه، ۹(۴): ۲۹۶-۲۸۵.
- الداغی، زهرا؛ ابراهیمی، عبدالحمید؛ شجاعی، سامره؛ دیده‌خانی، حسین (۱۳۹۹)، تدوین سناریوهای توسعه منطقه گردشگری استان گلستان با رویکرد آینده‌پژوهی، جغرافیا و توسعه، ۵۸: ۷۲-۵۹.
- امیری فهلیانی، محمدرضا (۱۳۹۹)، آینده‌پژوهی با رویکرد سناریونویسی تأثیرات جغرافیای رفتاری بر گردشگری در مواجهه با بیماری‌های واگیردار و COVID-19، فصلنامه مدیریت گردشگری، ویژه‌نامه همه‌گیری کووید ۱۹: ۲۱۶-۱۷۹.
- ایمانی، بهرام؛ رضوی، سید مختار (۱۳۹۹)، شناسایی پیشران‌های مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری پایدار با رویکرد آینده‌پژوهی (مورد مطالعه: روستاهای بخش مرکزی شهرستان سرعین)، فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۹(۲): ۹۰-۷۱.
- تقوایی، مسعود؛ حسینی خواه، حسین (۱۳۹۶)، برنامه‌ریزی توسعه صنعت گردشگری مبتنی بر روش آینده‌پژوهی و سناریونویسی (مطالعه موردی: شهر یاسوج)، نشریه برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۲۳: ۳۰-۸.

- جوان، فرهاد؛ حجت شمامی، سیروس، سیفی زاده، محمد (۱۴۰۰)، واکاوی پیشران‌های مؤثر بر توسعه گردشگری کلان‌شهر رشت مبتنی بر رویکرد آینده‌پژوهی، *فصلنامه پژوهش‌های برنامه و توسعه*، ۲(۶): ۱۸۶-۱۶۱.
- حسنی، علی؛ رحیم‌زاده، معصومه (۱۳۹۸)، آینده‌نگاری صنعت گردشگری در شهر تهران، *نشریه گردشگری شهری*، ۶(۱): ۱۴۸-۱۳۵.
- خاکساری، علی؛ دهقانی، معصومه (۱۳۹۳). ظرفیت گردشگری ماجراجویانه در کویرهای ایران با استفاده از تکنیک (SWOT)، *فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری*، ۹(۲۷): ۲۲-۱.
- رحیمی پور، بهاره؛ ظاهری، محمد؛ کریم‌زاده، حسین (۱۳۹۹)، شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری روستایی با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری شهرستان سقز)، *فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۹(۳۵): ۹۰-۱۱۱.
- رسال‌ور، ناصر؛ پناهی، علی؛ ولی‌زاده، رضا (۱۳۹۹)، آینده‌پژوهی مدیریت سیستمی گردشگری کلان‌شهر تبریز با تأکید بر رویکرد حکمروایی شایسته، *فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای*، ۱۰(۳۵): ۲۰۸-۱۹۱.
- زالی، نادر (۱۳۹۰)، آینده‌نگاری راهبردی و سیاست‌گذاری منطقه‌ای با رویکرد سناریونویسی، *فصلنامه علوم سیاسی، مطالعات راهبردی*، ۴(۵۴): ۵۴-۳۳.
- زالی، نادر، عطریان، فروغ (۱۳۹۵)، تدوین سناریوهای توسعه گردشگری منطقه‌ای بر اساس اصول آینده‌پژوهی (مورد مطالعه: استان همدان)، *فصلنامه آمایش سرزمین*، ۸(۱): ۱۳۱-۱۰۷.
- صفاری، مرجان؛ حیدری، کلثوم؛ لطیفی‌فرد، مهدی (۱۳۹۹)، تأثیر مشارکت پایدار در گردشگری ماجراجویانه بر توانمندسازی زنان، *فصلنامه مطالعات مدیریت ورزشی*، ۱۲(۵۹): ۱۳۴-۱۱۳.
- عبدلی، ناهید (۱۴۰۱)، واکاوی پیشران‌های مؤثر و تدوین سناریوهای توسعه گردشگری ماجراجویانه در کویر مرنجاب، *فصلنامه گردشگری فرهنگ*، ۳(۱۰): ۱۷-۲۸.
- عبدلی، ناهید؛ نیازی، محسن؛ صادقی آرانی، زهرا (۱۴۰۱)، مدل ساختاری- تفسیری گردشگری پایدار ماجراجویانه در کویر مرنجاب، *فصلنامه گردشگری و توسعه*، ۱۱(۳): ۲۹-۵۰.
- علی‌اکبری، اسماعیل؛ پوراحمد، احمد؛ جلال‌آبادی، لیلا (۱۳۹۷)، شناسایی پیشران‌های مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری پایدار شهر کرمان با رویکرد آینده‌پژوهی، *فصلنامه گردشگری و توسعه*، ۷(۱): ۱۷۸-۱۵۶.
- فرجی، امین؛ نعمت‌پور، محمد؛ عشریه، امید (۱۳۹۶)، تحلیل سیستمی اثرات مثبت و منفی توسعه گردشگری ایران با رویکرد آینده‌پژوهی، *دو فصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری*، ۵(۹): ۱۵۱-۱۸۹.

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۸۵

قدیری معصوم، مجتبی؛ و ثوقی، لیلا (۱۳۹۴)، گردشگری ماجراجویانه، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۸: ۴۱-۵۸.

کارگر اصل زنوزی، قربانعلی؛ عزت پناه، بختیار؛ ولی زاده، رضا (۱۳۹۹)، شناسایی و تحلیلی بر پیشران‌های مؤثر در توسعه آینده صنعت گردشگری تجاری با رهیافت آینده‌پژوهی (نمونه موردی: شهر جلفا)، فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۲(۲): ۱۷۰-۱۵۳.

کریمی، جواد؛ سلطانیان، لیلا؛ بجانی، ابوالفضل (۱۳۹۹)، طراحی مدل توسعه گردشگری ماجراجویانه ورزشی بر اساس نظریه داده‌بنیاد، مطالعات مدیریت ورزشی، ۱۲(۶۰): ۸۲-۶۱.

مطیعی لنگرودی، سیدحسن؛ غلامی، علی؛ محمدزاده لاریجانی، فاطمه (۱۳۹۷)، شناسایی و طراحی مدل عناصر آمیخته بازاریابی در ارتقای جایگاه گردشگری روستایی با رویکرد آینده‌پژوهی (مورد مطالعه: شهرستان بابل)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۹(۳): ۳۹۵-۳۷۶.

معصومی، مهدی؛ عنابستانی، علی‌اکبر؛ فاضل‌نیا؛ غریب؛ خوارزمی، امیدعلی (۱۴۰۰)، تحلیل پیشران‌های کلیدی اثرگذاری شاخص‌های گردشگری تجاری بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی با رهیافت آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: منطقه تجاری ده‌شیخ-سیگار استان فارس)، فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۱۰(۳۷): ۷-۳۷.

ملکی، محمدحسن؛ خاشعی ورنامستی، وحید؛ فتحی، محمدرضا؛ صفاری‌نیا، مهدی (۱۳۹۸)، آینده‌پژوهی گردشگری مذهبی استان قم با رویکرد سناریونگاری، فصلنامه گردشگری و توسعه، ۸(۳): ۲۰۵-۱۸۴.

موسوی، میرنجف؛ جلالیان، اسحاق؛ کهکی، فاطمه سادات (۱۳۹۶)، تدوین سناریوهای عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری استان آذربایجان غربی با استفاده از سناریو ویزارد، نشریه گردشگری شهری، ۴(۳): ۴۹-۶۲.

مهرنواز، پریسا؛ زیویار، پروانه؛ بختیار، عزت پناه (۱۳۹۹)، تبیین پیشران‌های مؤثر بر توسعه گردشگری شهرستان دماوند با رویکرد آینده‌پژوهی، فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۳(۱): ۷۲-۵۵.

نصر، طاهره (۱۳۹۸)، شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر گردشگری در کلان‌شهر شیراز با رویکرد آینده‌پژوهی، نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۰(۳۷): ۶۶-۵۵.

نظم‌فر، حسین؛ علی‌بخشی، آمنه (۱۴۰۰)، آینده‌پژوهی برنامه‌ریزی توسعه گردشگری (نمونه موردی: استان اردبیل)، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۳(۶۳): ۷۹-۵۹.

وندراهیدن، کیس (۱۳۹۱)، سناریوها هنر گفت‌وگوی راهبردی، ترجمه مسعود منزوی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی تهران، موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.

ویسی، فرزاد؛ صفیاری، رسول؛ منوچهری، سوران (۱۳۹۸)، پیشران‌های مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری نواحی روستایی با تأکید بر آینده‌پژوهی (مورد مطالعه: بخش اورامان شهرستان سروآباد)، *دوفصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری*، ۷(۱۴): ۷۲-۴۷.

هولدن، اندرو (۱۳۹۴)، *محیط و گردشگری*، ترجمه علی موحد و رضا زارعی، تهران: انتشارات سمت.

یعقوبی منطری، پریسا، آقامیری، سیدامیر (۱۳۹۶)، تعیین راهبردهای توسعه پایدار صنعت گردشگری ایران با استفاده از تکنیک متاسوات در راستای اهداف سند چشم‌انداز این صنعت، *نشریه گردشگری علم و فرهنگ*، ۹: ۸۶-۷۲.

References

- Aref, F. G, S. Aref, F. (2010), Tourism Development in Local Communities: As a Community Development Approach, *Journal of American Science*, 6(2), 155- 161.
- Beames, S., Mackie, C., & Attencio, M. (2019). *Adventure and Society*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Beckman, E. (2013). The Impact of Motivations and Enduring Involvement in an Adventure Tourism Setting (Unpublished Doctoral Dissertation). *University of Tennessee, Knoxville*.
- Beedie, P. (2003). Mountain Guiding and Adventure Tourism: Reflections on the Choreography of the Experience. *Leisure Studies*, 22(2), 147-167.
- Beedie, P. (2014). *International Adventure Conference Sogndal: Book of adventure*. Fort William: ATRA.
- Bentley, T. A., & Page, S. J. (2001). Scoping the Extent of Adventure Tourism Accidents. *Annals of Tourism Research*, 28(3), 705-726.
- Breivik, G. (2010). Trends in Adventure Sports in a Post- Modern Society. *Sports in Society*, 13, 260-73.
- Buckley, R. C. (2000). NEAT trends: Current Issues in Nature, Eco and Adventure Tourism. *International Journal of Tourism Research*, 2(6), 437-444.
- Buckley, R. (2003). Adventure Tourism and the Clothing, Fashion and Entertainment Industries. *Journal of Ecotourism*, 2, (2), 126-134.
- Buckley, R. (2007). Adventure Tourism Products: Price, Duration, Size, Skill, Remoteness. *Tourism Management*, 28, 1428-1433.
- Buckley, R. C. (2010). *Adventure Tourism Management*. Butterworth-Heinemann, New York, USA.
- Chang, H. M., & Huang, Y. T. (2012). Paragliding Adventure Recreation Consumers Activity Motivation, Enduring Involvement and Their

- Involved Behavior. *Journal of International Management Studies*, 7(2), 61–74.
- Dator, J. (2007). *What Futures Studies Is, and Is not*. University of Hawaii, Hawaii Research Center for Futures Studies. Retrieved from <http://futures.hawaii.edu/publications/futures>.
- Devesa, M., & other (2010). The Role of Motivation in Visitor Satisfaction, Empirical Evidence in Rural Tourism. *Tourism management*, (31): 547-552.
- Glenn, J. C. (2009). *Introduction to the Futures Research Methods Series*, in Glenn, Godet. Michel, (2008). Strategic Foresight, Lipsor Working Paper, France, Paris.
- Goodnow, J. (2018). Redefining Adventure Travel: Promoting Microadventure as a Beneficial, Sustainable and Accessible Travel Alternative. In *Climates of Change 6th international adventure conference proceedings*. Available at: <http://atra.global/wp-content/uploads/2018/03/Book-of-Abstracts-IAC2018.pdf>.
- Gross, S., & Werner, K. (2017). *Hut-to-hut-hiking Trails – A Comparative Analysis of Popular Hiking Destinations*. In C. M. Hall, Y. Ram, & N. Shoval (Eds.), *the routledge international handbook of walking* (pp. 159–171). London/New York: Routledge.
- Hall, C. M. (1989). *Special Interest Travel: A Prime Force in the Expansion of Tourism?* In R. Welch (Ed.), *Geography in action* (81–89). Dunedin: University of Otago.
- Hall, C.M. (1994) *Tourism and Politics: Policy, Power and Place*, 1st ed. Wiley.
- Higgins-Desbiolles, F. (2006). More Than an “Industry”: The Forgotten Power of Tourism as a Social Force. *Tourism Management*, University of South Australian, 27 (6), 1192-1208.
- Hudson, S. (2003). *Sport and Adventure Tourism*. New York: The Haworth Hospitality Press.
- Humphreys, A. (2014). *Microadventures. Local Discoveries for Great Escapes*. New York: Harpercolins.
- Jafari, J. & Ritchie, J.R.B (1981). Toward a Framework for Tourism Education: Problems and Prospects, Editor`s page. *Annals of Tourism Research*, 8(1): 13-34.
- Kosow, H. & Gaßner, R. (2008). *Methods of Future and Scenario Analysis, Overview, Assessment, and Selection Criteria*, SSG Sozialwissenschaften, USB Köln.

- Kumar, S., & Deshmukh, R. (2022). *Adventure Tourism Market. Allied Market Research*, <https://www.alliedmarketresearch.com/adventuretourism-market>, (15 February 2022).
- Laing, J., & Frost, W. (2014). *Explorer Travelers and Adventure Tourism*. Bristol/Buffalo/Toronto: Channel View Publications.
- Martelli, A. (2014). *Models of Scenario Building and Planning: Facing Uncertainty and Complexity*, Springer.
- Mawarni, G. & Moutinho, N. & Fernandes, O. P. & Nunes, A (2022). Factors Affecting the Adventure Tourism Development Index: A Worldwide Analysis, *Advances in Tourism, Technology and Systems*, 371–383.
- Miles, I. and Michael K. (2002). *Practical Guide to Regional Foresight in the United Kingdom*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Millington, K., Locke, T., & Locke, A. (2001). Occasional Studies: Adventure Travel. *Travel and Tourism Analyst*, 4, 65-97.
- Naidoo, P., Ramseook- Munhurrun, P., Seebaluck, N. V., & Janvier, S. (2015). Investigating the Motivation of Baby Boomers for Adventure Tourism. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 175, 244–251.
- Page, S. J., Bentley, T., & Walker, L. (2005). Scoping The Nature and Extent of Adventure Tourism Operations in Scotland: How safe are they? *Tourism Management*, 26(3), 381–397.
- Pan, S.-Y., Gao, M., Kim, H., Shah, K. J., Pei, S.-L., & Chiang, P.-C. (2018). Advances and Challenges in Sustainable Tourism toward a Green Economy, *Science of the Total Environment*, 635, 452–469.
- Pomfret, G. (2006). Mountaineering adventure tourists: A Conceptual Framework for Research. *Tourism Management*, 27(1), 113-123.
- Postma, A. (2015). Investigating Scenario Planning—a European Tourism Perspective. *Journal of Tourism Futures*, 1(1), 46-52.
- Risteskia, M. Kocevskia, J. & Arnaudov, K. (2016), Spatial Planning and Sustainable Tourism as Basis for Developing Competitive Tourist Destinations, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 44, 375-386.
- Schott, C. (2007). Selling Adventure Tourism: A Distribution Channels Perspective, *International Journal of Tourism Research*, 9(4), 257-74.
- Smith, J., Reid, S. and McCloskey, R. (2007). The Effectiveness of Regional Marketing Alliances: A Case Study of the Atlantic Canada Tourism Partnership 2000– 2006, *Tourism Management*, 29(3), 581-593.
- Taylor, S., Varley, P., & Johnston, T. (2013). *Adventure Tourism: Meanings, Experience and Learning*. London: Taylor & Francis.

- Trauer, B. (2006). Conceptualizing Special Interest Tourism- framework for Analysis, *Tourism Management*, 27 (2): 183-200.
- Sharpley, R. (2014) Host Perception of Tourism, a Review of the Research. *Tourism Management*, 42: 37-49.
- Sharpley, R. & Telfer, D. (2015). *Tourism and Development: Concepts and Issues*, 2nd edition. Channel View Publications: UK.
- Slaughter, R. A. (2002). Futures Studies as a Civilizational Catalyst, *Futures*, 34(3-4), 349-363. [https://doi.org/10.1016/S0016-3287\(01\)00049-0](https://doi.org/10.1016/S0016-3287(01)00049-0).
- Swarbrooke, J., Beard, C., Leckie, S., & Pomfret, G. (2003). *Adventure Tourism: The New Frontier*. Oxford: Butterworth Heinemann.
- Vinnari, M. (2014). *An Introduction to Future Studies Approaches and Foresight*, LYY-course, University of Eastern Finland.
- Voros. J. (2005). A Generic Foresight Process Framework, *Journal of Foresight*.5 (3), 10-21.
- Wearing, S. L. Stevenson, D. Young, T. (2010). *Tourist Cultures: Identity, Place and the Traveler*. Thousand Oaks: SAGE.
- Weaver, D. B. (2012). *Sustainable Tourism*, New York, Routledge.
- Weber, Karin (2001). Outdoor Adventure Tourism, A Review of Research Approaches, *Annals of Tourism Research*, 28 (2), 360-377.
- West, A., & Allin, L. (2010). Chancing Your Arm: The Meaning of Risk in Rock Climbing, *Sport in Society*, 13, 1234-8.
- Williams, P. & Soutar, N.G. (2009). Value, Satisfaction and Behavioral International in Adventure Tourism Context. *Annals of Tourism Research*. 36(3). 413-438.
- ADTI. (2016). *Adventure Tourism Development Index: An Adventure Travel Scorecard*. The 2016 report, 6th Ed. <https://www.adventureindex.travel/docs/ATDI16-web.pdf>.
- ADTI. (2018). *Adventure Tourism Development Index: An Adventure Travel Scorecard*. The 2018 report, 6th Ed. <https://www.adventureindex.travel/docs/ATDI18-web.pdf>.
- ADTI. (2020). *Adventure Tourism Development Index: An Adventure Travel Scorecard*. The 2020 report, 6th Ed. <https://www.adventuretravel.biz/research/2020-adventure-tourism-development-index>
- ATTA. (2008). *ATDI Data Set. Adventure Travel Trade*. Association and International Institute of Tourism Studies, the George Washington University.

- ATTA. (2013). *Adventure Tourism Market Study 2013*. Adventure Travel Trade Association and International Institute of Tourism Studies, the George Washington University.
- ATTA. (2014). *Industry Snapshot 2014*. Adventure Travel Trade Association and International Institute of Tourism Studies, the George Washington University.
- ATTA. (2018). *ATDI Adventure Tourism Development Index*. The 2018 report – An adventure travel scorecard. Adventure Travel Trade Association and International Institute of Tourism Studies, the George Washington University.
- ATTA. (2020). *ATDI Full Ranking Data Set*. Adventure Travel Trade Association and International Institute of Tourism Studies, the George Washington University.
- ATTA. (2020a). *Adventure Travel Trends Snapshot*. Adventure Travel Trade Association and International Institute of Tourism Studies, the George Washington University.
- Global Data (2018). *Global Adventure Tourism: Insight into Key Adventure Tourism Trends and the Demands of Adventure Tourists*. Global Data UK Ltd, London.
- UNFPA. (2008). *International and Regional Agreements and Conventions*. United Nations Population Fund. Available at: <http://www.unfpa.org/gender/rights2.htm>, (Accessed 30 April 2017).
- (UNWTO). (2014). *Global Report on Adventure Tourism*. World Tourism Organization, Spain.
- World Travel & Tourism Council (WTTC). (2020). *To Recovery & Beyond: The Future of Travel & Tourism in the Wake of COVID-19*. <https://wttc.org/Initiatives/To-Recovery-Beyond>, (16 February 2022).
- World Tourism Organization. (2010). *Global Report on Women in Tourism*, Available at: http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/global_report_on_women_in_tourism_pdf. (Accessed 31 May 2017).
- World Tourism Organization. (2012). *Global Report on Women in Tourism*, Available at: http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/global_report_on_women_in_tourism_pdf. (Accessed 31 May 2017).
- World Travel & Tourism Council (WTTC). (2021). *Investing in Travel & Tourism*. <https://wttc.org/Reports/2021/Investing-in-Travel-and-Tourism.pdf>, (15 February 2022).

- Abdoli, N, Niazi, M, Sadeqi Arani, Z. (2022). Tructural-interpretive model sustainable tourism of adventure in Maranjab desert, *Journal of Tourism and Development*, Accepted.
- Abdoli, N. (2022). Analysis of Effective Propelling Factors and Scenarios Compile in Adventure Tourism Development of the Marnjab Desert, *Journal of Tourism of Culture*, Accepted.
- Akbari, M, Taherpoor, F, Boustan Ahmadi, V, Foladi, A. (2021). Structural-Interpretive Modeling of Factors Affecting the Development of Religious Tourism in Iran by Future Research Approach, *Journal of tourism and development*, 9 (4). 285-296.
- Aldagji, Z, Ebrahimi, A, Shojaei, S, Didekhani, H. (2020). Drafing Tourism Development Scenarios for Golestan Province with Future Study Approach, *Geography and Development Iranian Journal*, 18 (58): 59-74.
- Aliakbari, E, Marsousi, M, Jalalabadi, L. (2020). Compilation and Priority Assessment of Scenarios Affecting the Future of Sustainable Tourism inCompilation and Priority Assessment of Scenarios Affecting the Future of Sustainable Tourism in Kerman with the Futures studies Approach Kerman with the Futures studies Approach, *Tourism Studies*,15 (50): 35-60.
- Amiri Fahlyiani, M.R (2020).Future studies with a scenario-writing approach to the effects of behavioral geography on tourism in the face of infectious diseases and COVID-19, *Tourism Studies*, 15 (51): 179-216.
- Dadazade Silabi, P. & Ahmadifard, N. (2019). Determine the Key Factors of Tourism Development Based on Future Research Approach (Case Study: Mazandaran Province). *Geography and Sustainability of Environment*, 9 (30): 73-89.
- Faraji Molaei, A. (2017). A Systematic Analysis of Positive and Negative Effects of IRAN Tourism Development Using a Future Study Approach, *Journal of Social Studies tourism*, 5 (1): 151-189.
- Ghadirimasum, M, Vosughi, L. (2005). Adventure Tourism, *Tourism Studies*, 3 (8): 41-58.
- Hasani, A, Rahimzadeh, M. (2019). Tehran Tourism industry foresight, *journal of urban tourism*, 6(1): 135-148.
- Holden, Andrew. (2015). *Environment and Tourism*, Translated by Ali Mohd and Reza Zarei, Tehran, Organization for Studying and Compiling Humanities Books of Universities (Samt).
- Imani, B, Razavi, S.M. (2020). Identifying the effective propelling factors on the future situation of sustainable tourism by the future studies

- approach Case study: Central villages of Sarein county, *Journal of Tourism Planning and Development*, 19 (33): 71-90.
- Jalalian, E, Kahaki, F, Moosavi, M. (2018). The composition of different Scenarios of effective factors in tourism Development in Western Azerbaijan by Wizard Scenario, *journal of urban tourism*, 4 (3): 49-62.
- Javan, F, Hojjat, S, Seyfizadeh, M. (2021). Analysis of the effective propellants of tourism development in Rasht metropolis based on future studies approach, *Journal of Tourism Planning and Development*, 2(2): 161-186.
- Kargar Asl Zenozi, G.A, Ezzatpanah, B, Valizadeh, R. (2020). Identification and analysis of effective drivers in the future development of the commercial tourism industry with a future research approach (case study: Jolfa city), *Quarterly Journal of Human Geography*, 17 (2): 153-173.
- Karimi, J, Soltanian, L, Bejani, A. (2020). Designing the Model of the Development of Adventure Sports Tourism: Grounded Theory, *Journal of Sport Management Review*, 12 (60): 61-82.
- Khaksari, A, Dehghani, M. (2014). Potential of Adventure Tourism in Iran deserts Using S.W.O.T. *Analysis Model*, 9 (27): 1-22.
- Maleki, M.H, Khasehi Varnamkhasti, V, Fathi, M.R, Saffarinia, M. (2019). Future Studies of Religious Tourism of Qom Province based on Scenario Planning Approach, *Journal of tourism and development*, 8 (3): 184-205.
- Masoumi, M, Anabestani, A, Fazelnia, Gh, Kharazmi, O. (2021). Spatial Analysis of the Impact of Commercial Tourism on Sustainable Development of Rural Areas (Case Study: Dehshikh – Cigar Business Area on Lamerd County), *Arid regions Geographic Studies*, 10 (40): 53-74.
- Mehrnavaz, P, Zivyar, P, Ezat Panah, B. (2021). Explanation of effective propellants on tourism development of Damavand city with approach future study, *Quarterly Journal of Human Geography*, 13 (1): 56-72.
- Motiei Langroodi, S.H, Gholami, A, Mohammadzadeh Larijani, F. (2018). Identification and designing of marketing mix elements to promote rural tourism using a prospective approach: A case study of Babol County, *Journal of Rural Research*, 9 (3): 376-395.
- Nasr, T. (2019). Identification of Key Factors Affecting on the Shiraz City Tourism with a Future Studies Approach, *Research and Urban Planning*, 10 (37): 55-66.
- Nazmfar, H, Alibakhshi, A. (2021). Future Studies of Tourism Development Planning (Case study: Ardabil province), *Journal of Applied Researches in Geographical Sciences*, 21 (63): 59-79.

چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران..... عبدلی | ۱۹۳

- Rahimipour, B, Zaheri, M, Karimzadeh, H. (2021). Identification and analysis of key drivers affecting the sustainable development of rural tourism with a future research approach. (Case Study: Tourism Destination Villages – Saqez county), *Journal of Tourism Planning and Development*, 9 (35): 90-111.
- Resalvar, N, panahi, Ali, Valizadeh, R. (2020). Future Studies of Tourism Systematic Management in Tabriz Metropolis Emphasizing the Good Governance Approach, 10 (35): 191-208.
- Saffari, M, Heidari, K, Latifi Fard, M. (2020). The Effect of Enduring Involvement in Adventure Tourism on Women's Empowerment, *Journal of Sport Management Review*, 12 (59). 113-134.
- Taghvaei, M, Hosseinekhah, H. (2018). Tourism Development Planning Based on Futures Studies and Scenario Case Study: Yasouj, *Journal of Tourism Planning and Development*, 6 (23): 8-30.
- Vaisi, F, Safiari, R, Manouchehri, S. (2020). Effective Drivers on the Sustainable Development of Rural Tourism with an Emphasis on Futures Studies (Awraman district of Sarvabad city), *Journal of Social Studies tourism*, 7 (2): 47-72.
- Vander Heijden, Kees. (2012). *Scenarios: the art of strategic conversation*, 2nd.ed, translated by Masoud Manzavi, Tehran, Defense Industries Educational and Research Institute. Defense Science and Technology Future Research Center.
- Yaghoobi, P, Aghamiri, O. (2018). Identifying the Sustainable Development Strategies of Tourism Industry in Iran by Meta- Swot Methodology and provide appropriate solutions, *Commercial Surveys*, 15 (86): 1-15.
- Zalli, N. (2012). Strategic Foresight and regional policy with emphasis on scenario planning approach, *Journal of Strategic Studies*, 14 (4): 33-54.
- Zali, N, Atrian, F. (2016). Presentation of Tourism Regional Development Scenarios Based on the Principles of Futures Studies (Case: Hamadan Province), *Town And Country Planning*, 8 (1): 107-131.

استناد به این مقاله: عبدلی، ناهید. (۱۴۰۱). چشم انداز گردشگری ماجراجویانه در ایران با رویکرد آینده پژوهی.

مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۷(۵۹)، ۱۵۳-۱۹۳. doi: 10.22054/tms.2022.69253.2740

Management Studies in Development and Evolution is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.